ביאור הגר"א על תלמוד ירושלמי ערלה

רבנו אליהו [הגר"א] ב"ר שלמה זלמן מווילנה

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

ביאור הגר"א על תלמוד ירושלמי ערלה

רבנו אליהו [הגר"א] ב"ר שלמה זלמן מווילנה

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/ביאור-הגרא-על-תלמוד-ירושלמי-ערלה/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ב 10
הלכה ג 13
הלכה ד 18
הלכה ה 20
פרק ב 22
הלכה א 22
הלכה ב 27
הלכה ג 28
הלכה ד 29
הלכה ה 31
הלכה ו 33
הלכה ז 36
הלכה ח 37
הלכה ט 38
פרק ג 39
הלכה א 39
הלכה ב 44
הלכה ג 46
הלכה ד 47
הלכה ה 47
הלכה ו 48
הלכה ז 48

פרק א

הלכה א

ה"ג כתיב עץ מאכל את שהוא למאכל חייב:

ומקשי מעתה אותן של מאכל. פי' לא ניבעי אלא שיהא העץ של מאכל:

ת"ל ונטעתם עץ מאכל. פי' שיהא הנטיעה לשם עץ מאכל. אבל אם הנטיעה לשם עצים אף שהעץ הוא של מאכל פטור מערלה:

ר' יוסי למד דבר מתחילתו. פי' שלא בעי כלל האי ונטעתם. אלא שמעץ מאכל לחוד ידעינן שצריך שיחשוב עליהן בשעת נטיעה. ר"ל היות עץ מאכל אינו צריך שיכול ללמוד דבר מתחילתו. שזו היא מדה בתורה שאנו לומדין דבר מתחילתו. וכן ר' יונה למד דבר מסופו. ולא היה צריך עץ מאכל כלל אלא ללמד שיהא מחשב עליהן מתחילה לשם עץ מאכל. ואם חישב לעצים פטור:

יאות ארשב"ג מ"ט דרבנן. פי' שאין מחלקין. ומשני דאירי שמשנה סדר נטיעתן שמוכח מתוך מעשיו שיהי' לעצים ואינו רוצה למאכל:

וכדמפרש לעצים ברוצף. פי' שהוא נוטע א' קרוב לחבירו שמוכח מזה שאינו ראוי אלא לעצים:

לקורות במשפה. פי' דהיינו שחתך כל הענפים וניכר שהן עומדין לקורות:

לסייג מקום הסייג. פי' כיון שהוא נוטע במקום הראוי להיות סייג. מקום הסייג מוכיח עליו שהן עומדין לסייג:

כל האילנות באין למחשבה. פי' אם חישב לעצים שפטור מן הערלה:

חוץ מן הזית ומן התאינה. פי' שהן חשובין וכדמפרש שכל האילנות הן אילן סרק חוץ מאלו:

תני בשם ר"ש אין לך בא למחשבת פטור. פי' שר"ש פליג. וסבר שכלן אין באין למחשבת פטור אם חשב לעצים אלא אלו השלשה מינין שחושב כאן מפני שאינן חשובין כ"כ:

ומיבעי לי' מהו שיהא חייבין במעשרות. פי' אם חישב לעצים:

ומפרש בפלוגתא דר' בא בר ממל ור' הילא בר בא בר ממל אמר חייב. כדמפרש ממה שיש לך ואין לו את חייב ליתן לו והאי נמי יש לך ואין לו הוא. כיון שהוא משמר פירותיו:

ור' הילא אמר פטור מן הדא. כוסבר שזרע לזרע ירקה פטור. פי' דבכוסבר איכא שני דברים. הזרע. והירק. וכיון שעיקר המחשבה שלו בשביל הזרע שלו מה שהוא לוקט

מירקה פטור אף שהוא נשמר ג"כ כשהוא משמר לזרע וה"נ כשהוא לעצים אף שהפירות נמי נשמרין מתוכו פטור:

ודרש שנייא היא כוסבר שיש לו גורן אחרת. פי' משום הכי הירק פטור דיהי' לו גורן שיהא חייב והיינו הזרע. אבל (הכלל) [הכא] גבי עצים אם תפטור את הפירות מן המעשרות אין לו גורן אחרת שיהא חייב במעשרות:

והיידא אמרת דא. פי' מהיכן שמע ר' הילא הדא מילתא:

ומפרש מן הדא. המקיים מלאה של כרוב. פי' שדה גדולה של כרוב לזרע:

בטלה דעתו. פי' לפי שאיך דרך לזרוע שדה גדולה לזרע והוי כאילו לא חישב כלל:

קלחין יחידין. פי' אם זרען לזרע:

לא בטלה דעתו. פי' וזרען חייב וירקן פטור וגבי כרוב מתחילה הוא ירק וכשנעשה זרע הירק מתקשה ונעשה עץ:

א"ר יונה והוא שליקט ירק. פי' הא דקתני גבי מלאה של כרוב שבטלה דעתו וירקן חייב:

היינו בשליקט בשעת הירק. פי' קודם שנעשה הזרע:

אבל אם לא ליקט ירק. פי' אלא אח"כ כשנעשה הזרע כבר נפטר דהוי עצים:

כך אנו אומרים עצים חייבין כו'. וא"כ לפי זה הא דקתני גבי קלחין יחידין דלא בטלה מחשבתו היינו אפי' כשליקט ירק דהוי ראוי לאכילה פטור משום דמחשבתו הי' לזרע. אף שאעפ"כ הי' נשמר גם הירק מ"מ אזלינן בתר מחשבתו וכיון שהי' מחשבתו לזרע פטור. ה"ה כשהיה מחשבתו לעצים אף דהכא ליכא אלא גורן א' דכשיתלש הירק לא יהי' זרע כלל:

והשתא מיבעי לי' מהו שיהיו אסורין משום גזל. פי' אם חישב לעצים:

ומקשי וכי עצים אינן אסורין משום גזל. ומשני כגון אילין תותיא דלא אית בהון ממש. פי' שהעצים אינן חשובין לכלום ואינן אסורין משום גזל. לכך מיבעי לן על הפירות כשחישב עליהן לעצים:

ה"ג רמון שחשב לשם רמון בנות הדס שחשב לשם בנות הדס. פי' שהם אינן פירות חשובין. ואמרינן עליה בשם ר"ש שאותן פירות אם חישב עליהן לעצים פטורין דגריע יותר משאר פירות:

ומיבעי לן אם חשב לשם רמון אם תמיד הן חייבין בערלה או שיש נפקותא כדמפרש ופשיט אית תנא תני חייב ואית תנא תני פטור כו'. ומקשי אם הרוב משמרין הוי כמו תאינה וזית אלא אפי' מחצה משמרים מהני מחשבה להתחייב בערלה. אבל אם הרוב משמרין א"צ מחשבה:

א"ר מתיא מן דבתרה. פי' שמעינן שמחצה משמרין מהני מחשבה דקאמר **מקום שאין הרוב משמרין לו אפי' חישב פטור**. פי' והיינו דוקא שהרוב אין משמרין הא מחצה משמרין מהני מחשבה:

כאן צ"ל א"ר יוסי אפי' נטעה. פי' דהיינו כשאין הרוב משמרין דאמרת שאם חישב פטור. היינו אפי' נטע דהוי מעשה נמי פטור:

ואח"כ גרסינן. גפן שעלה במקום חורשין. פי' ביער:

פטורה מן הערלה. פי' וקא סלקא דעתך דטעמא דפטור משום שעלה מאיליו:

וע"ז מקשי. והתנינן העולה מאיליו חייב בערלה:

ומשני תמן במקום ישוב. ברם הכא במקום חורשין. פי' דעיקר פטור הוא הכא מפני שהוא במקום חורשין:

ותי' כשנטעה שנטעה. מיותר:

הדא דתימא כשאין עושה כדי טפילתה. פי' שהפירות אינן שווין שכר טיפולה אז במקום חורשין פטור:

אתרוג שנטע למצותו. פי' שעיקר הנטיעה הי' בשביל לצאת בו בחג הסוכות אם חייב בערלה:

ופשיט לי' דחייב. ומקשי ולא כן תנינא ולקחתם לכם. פי' גבי אתרוג:

ולא מן המצות. פי' שלא יקח אתרוג ממעות מעשר שני וגרסינן הכא:

אוף הכא לכם ולא מן המצוה. פי' הא דכתיב שלש שנים יהיו לכם ערלים. היינו נמי דוקא אילן הנטוע לכם ולא הנטוע לשם מצוה:

ומשני תמן ולקחתם לכם. פי' דלכם קאי אלקיחה. והיינו ולא מן המצוה דמן המצוה אסור ליקח אתרוג. כמו ממעשר שני אבל הכא **כמה דתימר תמן**. פי' גבי שופר יום תרועה יהי' לכם (מ"מ דוקא) [משמע מ"מ] ה"ה הכא:

ומקשי מה בינו למשמר פירותיו לעצים. פי' שפטור והכא חייב הא בשניהם לא נטעה בשביל להנות מהם:

מכשם עד ברם: מיותר . מאינו רוצה עד אין אדם מיותר:

וכצ"ל. תמן הוא רוצה בעציו. פי' הוא רוצה יותר בעצים מבפירות דהן חשובין יותר לעצים מהפירות:

ברם הכא רוצה בפריו. פי' שהוא רוצה בפיריו דהיינו שהרצון שלו שיהי' טוב זה הפרי לבד ולא העץ:

דכתיב פרי עץ הדר. אלמא דזה שמחשב לשם מצוה לא בטל האתרוג מלהיות פרי כדמפרש:

אם את קורהו עץ אין אדם יוצא י"ח בחג הסוכות. פי' באתרוג שנטע לשם כך אלמא שלא בטל (טעם) [שם] פרי מיני' וה"ה הכא לענין ערלה. משא"כ בעצים שבטל שם פרי מיני' ואינו רוצה כלל שתהא נקרא פרי:

מה דמי לה. פי' מה את יכול למיבעי:

זית שנטע להדליק בו בחנוכה. פי' דהתם נמי מצוה ואינו רוצה שיהא פרי כלל. דהתם לא בעינן פרי:

ומקשי ר' יוסי בר בון. האי מצוה דדבריהן היא והיאך יכול לפטור ערלה שהיא דבר תורה:

ומפרש מה דמי לה. פי' מה את יכול למיבעי:

זית שנטע להדליק בו את המנורה דזה וזה דבר תורה. פי' ואינו צריך התם פרי כלל אם הנוטע לשמן הוי כנוטע לעצים או לא. ולא איפשיטא:

ה"ג היא הדא היא הדא צד התחתון לסייג והעליון למאכל התחתון פטור והעליון חייב. צד התחתון למאכל והעליון לסייג העליון פטור והתחתון חייב:

כיצד הוא יודע. פי' איזה למאכל ואיזה לסייג:

ר' זירא כדעתי'. פי' הא דבעי גדל מתוך האיסור כו' היינו משום אין גידולי איסור מעלין את האיסור:

נטע לסייג וחישב למאכל באה במחשבה. פי' והוי למאכל וחייב בערלה:

למאכל. פירש שאם נטע למאכל ואח"כ חשב עליו לסייג:

לא הימנו. פי' אינו נפטר מן הערלה:

ה"ג מכיון שחישב עליו מחשבת חיוב חייב. פירש כל האילן בערלה (פי') ולא אמרינן דמה שגדל במחשבת פטור מערלה פוטר אותה החתיכה של אילן:

ומקשי והתנינן ר' יוסי אומר אפי' הפנימי לערלה כו'. אלמא חלקינן האילן לשתים שיהא חציה חייב וחציה פטור והכא החתיכה של מחשבת סייג מותר לעולם ומה שיגדל אחר מחשבת המאכל יהא אסור:

ודחי תמן המאכל לעולם. פי' מה שחישב למאכל אותו צד יהי' למאכל לעולם ואותו הצד שהוא לסייג לעולם. אבל הכא לא חישב אלא שיהיה שנה ראשונה לסייג ואח"כ יהי' כל האילן למאכל. דהיינו שלא חילק בין חצי לחצי אלא אכל האילן [חישב] שתהא שנה ראשונה לסייג ואח"כ למאכל דכיון דעירב בו מחשבת חיוב פי' דהשתא יש באילן מחשבת חיוב. ולכך חייב. אבל התם לא עירב זה החצי עם החצי השני כלל. ולכך לא נקרא שם עירוב מחשבת (חייב) [חיוב]:

נטע ג' שנים עד הוסיף. צ"ל למטה קודם א"ר יוחנן:

ה"ג הוסיף תוספתו מהו. פי' אם הוסיף אותן הפירות עצמן שגדלו בשעת מחשבת סייג ואח"כ שחישב עליו למאכל הוסיף אותן הפירות גופא ומיבעי לי' מהו:

וקא"ר ירמי' התוספת פטור. משום דאחר שליש הראשון הי' בפטור מערלה לא נאסור אותן הפירות מערלה:

ה"ג והכא עיקר פטור. פירש מערלה שהרי גדל בשעת מחשבת סייג:

ותוספתו פטור. פי' אף התוספות שהוסיף אח"כ בשעה שחישב למאכל נמי פטור:

כאן צ"ל מה שכתב למעלה נטע ג' שנים לסייג ואח"כ חישב עליו למאכל א"ר יוחנן דר' ישמעאל כל שאין לו ערלה אין לו רבעי. פי' אף בשנה הרביעית שחישב עליו למאכל נמי פטור מרבעי כיון שלא היה לו ערלה:

א"ר יונה עיקר ערלה צריכה לי'. פי' הא דמיבעי ר' יוחנן אם צריך שלש שנים ערלים דוקא היינו לענין עיקר ערלה. דהיינו אם אין לו ג' שנים ערלה דהיינו שחישב בשנה ראשונה לסייג אף שחישב אח"כ למאכל אין לו ערלה. ולא שמיע לי' האי ברייתא דתני לעיל נטע שנה ראשונה וכו':

א"ר יוסי עיקר רבעי צריכה לי'. פי' שערלה נהג אף שאינו שלש שנים שלימות כדקתני בברייתא נטע שנה ראשונה כו'. והא דבעי ר' יוחנן היינו לענין רבעי שאינו נוהג רבעי כשאין לו ערלה אינו נוהג רבעי אי נוהג רבעי אף שלא נהגו שלש שנים ערלה כיון שנהג ערלה עכ"פ. ולא איפשיטא:

כאילו כולו בארץ. פירש וחייב במעשרות:

רשב"ג אומר צד הנטוע בארץ כו':

ר' אבוהו בשם ר' יוחנן נעשה כטבל וכמעושר מעורבין זה בזה. פי' לרבי דסבר כאילו כולו נטוע בארץ לאו דכולה חייב מן הדין אלא דלא מחלקינן לומר צד הנטוע בארץ כו' בודאי הוא גדל מן הארץ וכן אותו צד שבחו"ל בודאי הוא גדל מחו"ל אלא דאמרינן שאפשר שאף שהוא בארץ יונק מאותו צד שבחו"ל וכן להיפך ולכך מחייבין את כולו כאלו טבל ומעשר מעורבין זה בזה. ולכך מספיקא מחייבין את כולם. והאי טבל ומעשר היינו אותן הפירות. היונקות מא"י הוי טבל. ואותן הפירות היונקות מחו"ל הוי מעשר. פי' שהן פטורין ממעשרות:

ר' זעירא בשם ר' יוחנן שורש הפטור פוטר. פירש כיון שיש כאן שורש פטור נפטר כל האילן אפי' אותו צד הנטוע בארץ:

ומקשי מה כרבי. פי' הא דלא מחלק האילן לומר שיהא אותו צד חייב ואותו צד פטור היינו כרבי:

דאמר שרשין חיין זה מזה. פי' וא"כ אין אנו יודעין איזה מארץ ואיזה מחו"ל כיון שאף שורש הארץ יונק מאותו צד שבחו"ל. ואותו צד שבחו"ל יונק מאותו צד שבא"י לפיכך לא מחלקין האילן שיהא חצי חייב וחצי פטור אלא כל האילן כאחד בין לפטור בין לחיוב:

וע"ז מקשי והא ר' מחייב. פי' כל האילן והכא אמרת שורש הפטור פוטר (פי') משמע דכל האילן פטור:

מתי' ד"ה היא והכא מיותר:

וצ"ל במקומן והא רבי מחייב והכא אמרת [**פטור**] **ומשני הן דתימר שורש הפטור פוטר**. פי' שיהא פטור כל האילן בשורש שהשריש מתוך של חבירו לתוך שלו. פי' דגבי ביכורים בעינן דוקא שיהא שלו ובשל חבירו פטור. מפרש הכא דאם הושרש מתוך של חבירו לתוך שלו נמי פטור אבל **אם השריש מחו"ל לארץ לא בדא שורש הפטור פטור וכו'**. **כצ"ל**. פי' בין לענין מעשר ובין לענין ביכורים אין השורש פוטר אלא שחייב כל האילן לרבי שאין מחלק בין צד לצד. ובשהשריש מתוך של חבירו לתוך שלו פטור הכל לרבי:

ומקשי והתנינן כו'. פי' כיון דסברת שבשורש שהשריש מתוך של חבירו לתוך שלו כל האילן פטור אמאי הכא במתני' תני צד הפנימי למאכל צד הפנימי חייב ויפטור צד חיצון לצד פנימי ואי משום דדמי לשורש שהושרש מחו"ל לארץ א"כ אפי' צד החיצון יהא חייב:

ומשני ר' זירא אמר להם סתם. פי' שלא פירש בשם מי:

ר' לא בשם ר"א. ראוי הוא לחשוב עליו ולחייבו. פי' לעולם דמי לשורש שהושרש מתוך של חבירו לתוך שלו. והא דאינו פוטר צד החיצון לצד הפנימי היינו משום דצד החיצון נמי ראוי שיהא חייב והיינו אם יחשוב עליו למאכל ולכך אינו פטור גמור לפטור צד הפנימי אפי' לרבי:

ר' יוסי בשם ר' יוחנן שרשים אין בהן ממש. פי' אין מה שנשרש במקום פטור פוטר את האילן כדמפרש לקמן בסמוך בין לענין ערלה דהיינו שנשרש מחו"ל לארץ ובין לענין ביכורים דהיינו שהשריש מתוך של חבירו לתוך שלו:

אר"ז לר' יוסי בפירוש שמעתי מר' יוחנן. פי' שאין השרשים ממש לענין ביכורים:

או בערלה הוויתין קיימין. פי' שהייתם עוסקין בדין ערלה:

ואידכרתין הדא מילתא בביכורים. פי' והזכיר ענין ביכורים:

ואמר שרשים אין בהם ממש. פי' וסובר אתה שהוא אומר לענין ביכורים. אבל באמת לא אמר אלא לענין ערלה. אבל בביכורים אכתי לא ידעינן אם יש בהן ממש או לא:

הדא דתימר. פי' הא דאמרינן שרשים אין בהן ממש:
בהשריש מחו"ל לארץ. פי' אז אמרינן דשרשים אין בהן ממש להקל לפטור מן המעשרות:
אבל משהשריש מארץ לחו"ל. פי' שהשריש מחיובו יש בהן בהן ממש:
סיפקה לזקינה פטור. פי' מערלה דהוי כזקינה:
והקדש חייב כו' כצ"ל:
ותי' לחו"ל פטור מיותר:
לצד התחתון כו' חייב. פי' ואותן צד התחתון שחישב עליו לסייג שהוא פטור מערלה אם סיפקה לו הסיפוק חייב וכדמפרש שהוא ראוי לחשוב עליו וכו':
ר' יוסי כרשב"ג. פירש ר' יוסי דסבר במתני' בצד הפנימי למאכל והחיצון לסייג שמחלקין האילן שיהא חציה פטור והיינו צד הסייג וחציה חייב דהיינו צד המאכל והיינו כרשב"ג דאמר נמי הכא צד הנטוע בארץ חייב. אלמא שמחלק האילן:
ומשני ערלה תלויה לדעתו. פי' דערלה צריכה מחשבה לאכילה אבל מחשבת סייג פטור ולפיכך כשחישב על מחצה לסייג נמי פטור. אבל גבי מעשרות אין תלוי בדעתו אלא צריך שיהא עומד בארץ וכיון שמקצתו עמד בארץ ואיכא למימר דחייב הכל:

הלכה ב

ונטעתם פרט לשנטעו גוים. פי' דדריש מכי תבואו ונטעתם. דהיינו דוקא מה שיטעו לאחר ביאה. אבל מה שימצאו נטועים פטור. והיינו שנטעו גוים:
הדא אמרת שורש פטור פוטר. פי' דהכא משמע אפי' לא נטע אלא מעט קודם ביאת הארץ נמי פטור. והיינו שנשרש קודם ביאת הארץ שהוא שורש הפטור דהיינו שהיה בשעת פטור לפטור:
וכר' ישמעאל כו'. פי' לר' ישמעאל דאמר כל ביאת כו':
בשבע שכיבשו ושבע שחילקו פטור. פי' אפי' נטע בשבע שכיבשו ושבע שחילקו אחר ביאה נמי פטור וא"כ אתיא מתני' דקתני נטע עד שלא כיבשו חייב דלא כר' ישמעאל:
ה"ג בשבע שכיבשו ושבע שחילקו פטור:
מודה ר' ישמעאל בחלה. פי' שבחלה מודה ר' ישמעאל שתיכף משעת כניסת הארץ נתחייבו:
ותי' בערלה מיותר:
ותני כן. פי' דר' ישמעאל מודה בחלה:
בבואכם. פי' גבי חלה כתיב:

לפי ששינה הכתוב משמעו שמנו חכמים חיובו. פי' שבכולן כתיב כי תבואו. וכאן כתיב בבואכם היינו תיכף משעת ביאה:

ה"**ג תמן הוא אומר. היא הקמה היא עזיבה**. פי' דפסוק אחד כתיב הקם תקים עמו. ופסוק אחר כתיב עזוב תעזוב עמו. וא"ר ישמעאל שאין חילוק וילפינן זה מזה:

וכן היא שיבה היא ביאה. דהיינו ושב הכהן ובא הכהן דילפינן זה מזה:

היא גאולה היא פדיה כו'. פי' אלמא שאין מדקדק כ"כ והכא הוא משני בין לשון כו'. פי' דדייק מדכתיב בבואכם ולא כתיב כי תבואו:

ותי' היא שבירה היא נתיצה מיותר:

תמן הוא אומר אני לא שמעתי אלא בהמ"ק פי' הא ירושלים אף שהיא של רבים מטמא בנגעים:

והכא הוא אומר הכין. פי' שנטוע לרבים חייבין בערלה ומשני **תמן אמר כו' שמועה**. פי' שהוא שמע כן:

ברם הכא גרמיה. פי' והוא סבר שלדידי' אין חילוק בין יחיד ובין רבים:

א"ר יוסי בר בון תיפתר כרשב"א. פי' האי ברייתא דאני לא שמעתי דמשמע התם שירושלים חייב בנגעים אף שהיא של רבים אתיא כרשב"א דסבר אליבי' דר' יהודא דאף גבי ערלה חייב של רבים. ומתני' אתיא כת"ק דרשב"א אליבא דר' יהודא:

ה"**ג דתני רשב"א אומר משמו**. פי' משום ר' יהודא הנוטע לרבים והעולה מאיליו. לתוך שלו חייב לרה"ר פטור:

בשגזל קרקע. פי' הא דקתני במתני' והגזלן שנטע דחייב בערלה. היינו כשגזל קרקע:

יש יאוש לקרקע. פי' שנשתקע השם:

ה"**ג מייתי נטיעות בספינה בגושיהון**. עם גוש עפר שלהן. מחו"ל ונציב לון בארץ:

ומפרש לר' יונה. פי' דאמר לעיל עיקר ערלה צריכה. פי' דהיינו כשאין לו ג' שנים ערלה ואז אינו נוהג ערלה כלל לכך מייתי בגושיהון כדי שישכור השני ערלה דליהוי תחילת נטיעה בחו"ל. ובחו"ל אין איסור ערלה אלא מהלכה אבל מדאורייתא מותר ולכך אפי' כשהביאן אח"כ לארץ נמי מותר משום ערלה משום דלא יהי' לו ג' שנים ערלה שלימות דמה שהי' בחו"ל היה פטור והשתא שהובא בארץ אין למנות למפרע כלל שני ערלה דהוי כמו אילן שהבריכה שנה אחר שנה דמונה לו משעה שנברכה אף שבתחילה היה פטור מ"מ מונין לו מתחילת נטיעותיו. וה"נ מונין לו מתחילת נטיעתו שהי' בחו"ל והיה פטור שנה א' מערלה לכך לר' יונה ליכא ערלה כלל. **ולר' יוסי דאמר עיקר רבעי צריכה לי**'. פי' דערלה ודאי אסור אף שאין לו ג' שנים שלימות אלא שרבעי אינו נוהג אלא

כשהיה לו ג' שנים שלימות והכא דנציב לון בחו"ל והביא בגושיהון כדי לפוטרן מרבעי. והיינו כדי לשכרו רבעי:

ה"ג חייב בערלה מאימת הוא מונה לו משעת נטיעתו. פי' של אילן סרק ולא משעת ההברכה דלא נחשב לי' ההברכה לתחילת נטיעה אלא התחלת נטיעה של האילן סרק נחשב נמי נטיעה להההברכה. **ומפרש רשב"ל דדוקא דברים שהן באין במחשבה** פי' אם חישב עליהן לאכילה הוי אוכל אז אינו נחשב ההברכה כאילו היא תחילת נטיעה. **אבל ערבה**. פי' אם הבריך בערבה (פי') שאינו אוכל כלל:

הוי כאילו נטוע בארץ. פי' ומונין לו מתחילת ההברכה:

ור' יוחנן אמר אפי' ערבה. פי' אפי' ערבה אין מונין לו משעת ההברכה אלא משעת נטיעתו:

ומקשי והא תנינן כו' ואם נטע או הבריך או הרכיב יעקור. פי' דקס"ד דהוי כאילו נטע בשביעית. אלמא שההברכה נחשבת כנטיעה. **ועליהם מקשי ע"ד דרשב"ל**. פי' דסבר גבי ערבה דהוי כאלו נטועות בארץ:

דו פתר לה הערבה. פי' הא דקתני הכא יעקור דמשמע דהוי כנטיעה:

ההברכה. היינו כשמבריך בערבה:

ע"ד דר' יוחנן דאמר אפי' בערבה. פי' דאמר אפי' כשמבריך בערבה לא הוי כתחילת נטיעה אלמא אין מונין לו אלא משעת נטיעתו של אותו ערבה קשה אמאי יעקור. **ומשני שנייא היא שהן מתאחין בשביעית**. פי' אף שאינו נחשב כנוטע מ"מ צריך לעקור דהוי מלאכה בשביעית מה שהן מתאחין:

והיידא אמרת דא. פי' מהיכן אתה יכול להקשות. **ומפרש מהכא הנוטע והמבריך והמרכיב ל' יום לפני ר"ה עלתה לו שנה שלימה כו'**. פי' והיינו לענין שני ערלה שמונין לו אותן השלשים יום לשנה. אלמא דמונין לו משעת ההרכבה. דאי משעת נטיעתן למאי חשבינן אותן השלשים יום שהרכיב לפני ר"ה לשנה כיון שאינו חושב השנים אלא משעת נטיעה של אותן הערבה ולא משעת ההרכבה כלל:

לית כאן מרכיב. פי' ומ"ש כאן מרכיב הוא טעות:

אפילו כרשב"ל לית כאן מרכיב. פי' אפילו לרשב"ל דאמר ערבה הוי כאילו נטוע בארץ ואם כן יכול לאוקמי אותן בערבה אפ"ה צריך לומר דלית כאן לשעבר. פי' דאפי' לר"ש אסור להרכיב ולא אמר לשעבר דהיינו אם הרכיב הא בתחילה לא כדקתני אף ע"פ שאין ישראל רשאי לעשות כן והכא משמע אפי' לכתחילה דקתני הנוטע והמבריך והמרכיב כו':

מפני שהשרשים מפעפעין אותו. ויונקין מן הארץ אף שאינו נקוב וכדמפרש **אין כלי חרש עומד כו'**. פי' שאין מעכב ליינק השרשים מן הקרקע:

ה"ג מפיק לישנא אין כלי חרש עומד כו':

נטע בו דלעת. פי' באותו עציץ גופא שנטע בו אילנות נטע בו ג"כ דלעת. מיבעי לי' **אם הוי כנקוב אצל הדלעת** פי' כיון דאמרינן שהשרשין מפעפעין אותו ונחשב כנקוב וא"כ אף הדלעת יונק או לא:

ה"ג אילן שנטעו בתוך הבית חייב בערלה דכתיב כי תבואו אל הארץ ונטעתם. פי' משמע בכל מקום בארץ. **ופטור מן המעשרות דכתיב עשר תעשר את כל תבואת זרעך היוצא השדה שנה שנה** ושדה משמע בגלוי ולא בבית:

בשביעית צריכה. פי' משום דכתיב תרווייהו כדמפרש ארץ ושדה:

הלכה ג

[מתני'] **הבריכה שנה אחר שנה ונפסקה מונין לו משעה שנפסקה כו' ט"ס. וצ"ל משעה שנברכה** כמו גבי אילן שנעקר ובו בריכה דחזרה הזקינה להיות כבריכה. פי' ומונין משעה שנברכה. וה"ה הכא. והיינו רבותא דאין מונין לו משעה שנפסקה:

[גמ'] **כיני מתני' אם הי' יכול לחיות**. דהשתא ודאי יכול לחיות אחר שעשאו בעפר אלא דהעיקר אם אף קודם שעשאו בעפר הי' יכול לחיות לא מיחשב כנטיעה חדשה. אבל אם לא הי' יכול לחיות נחשב השתא כנטיעה חדשה:

פחות מכאן כתלוש. פי' אם אין בשורש כמחט של מיתון הוי כתלוש:

וכדמפרש השתחווה לו אסרו. פי' משום עבודה זרה:

חזר בו חזקיה. פי' ממאי דאמר דאם אין בו כמחט של מיתון הוי כתלוש:

א"ר יונה מן הדא. פי' מן הדא שמעינן דחזר בי':

חזקי' שאל שליש מחט שנה. פי' אם סמכינן לענין זה דאם השורש הוא כשליש מחט של מיתין שהוא שנה אחר נטיעתו וא"צ למנות לי אלא עוד שני שנים כו'. אלמא דסבר חזקיה שאף פחות ממחט של מיתין הוי כמחובר. דאי הוי כתלוש מאי מיבעי לי' אם יש בו שליש מחט אם חשבינן לי' שנה משני ערלה הא כל זמן שאין בו כדי מחט הוא כתלוש ואין ערלה כלל אלא עד אחר שיהא בו מחט מיתון:

ה"ג מן מילתא דר' יוסי חזר בו ר' יוחנן. פי' מן מילתא דר' יוסי שמביא בשם ר' יוחנן שמעינן שחזר בו ר' יוחנן. פי' ממאי דאמר כיון שיש בו מחט של מיתן דבר בריא שיש לו ג' שנים. פי' וסמכינן עלי' לענין שני ערלה אלמא שבג' שנים יהי' כדי מחט של מיתון.

ומר' יוסי משמע שאין תלוי הא בהא כלל. דאפי' אם יהיה ג' שנים אין בו כמחט של מיתון כו':

דאמר ר' יוסי בשם ר' יוחנן אפי' יש בו ג' שנים כו':

ומתי' חזר בו עד דאמר ר' יוסי מיותר:

א"ר יודן מתניתא [**מסייעא**] **לר' יוסי**. פי' שאינו נעשה מחט של מיתון בג' שנים כלל:

דאמר רבי מהו כשאמרו בנות חמש בנות שש בנות שבע. פי' וכי באילן אחד יש בו כל הזמנים:

ומפרש אלא בגפנים בנות שש כו'. אלמא דעכ"פ לג' שנים אינו נעשה אילן כלל. וכמחט של מיתון הוא שרש של אילן:

ה"ג בזיתים בנות שבע. ומקשי ואנן חמינן מרוויתא דתאינה אתיא בפורייא. פי' גדולות קודם שש:

ומשני כד טריפן לעוביו. פי' שבעוביו הן גדילין עד שש אבל בגובהן גדילין קודם שש:

ובו בריכה ובו ברכה. תי' ובו ברכה מיותר:

ר' הונא בשם ר' יוחנן ובו הברכה. פי' שמפרש מלשון בריכה. ומפרש הטעם דקרא לי' בריכה:

ומייתי **א"ר מנא אית בר נש קרון לה ברכה בריכה**. פי' מה שמבריך קורין לו בריכה ומפרש הלשון **כמ"ד בוא ברוך ה' מלשון ברכה**:

טהרה הילדה. פי' אף שהי' תחילה קודם הסיפוק ערלה. כיון שסיפקה לזקינה טהרה משום ערלה:

ר' לעזר מיותר:

אע"פ שהבריכן לארץ מותר. פי' והוי כנטוע אפ"ה כיון שסיפקה מותר. אלמא דאף אחר נטיעה אם סיפקה לזקינה מותר. דאל"כ קשה דה"נ ניחוש דלמא השריש תחילה בארץ קודם שנתאחה בסיפוק (והאף) אלא ודאי דבכל ענין מותר:

ודחי דר' יהודא היא דאמר מתאחה היא כו'. פי' מסתמא מתאחה תחילה כשעושה שניהם כאחד אבל אם הבריכן תחילה ואח"כ סיפקן אסור דאין סיפוק מטהר:

ה"ג ר' יוסי בשם ר' יוחנן סיפוק אין מטהר השרשים. פי' אם נשרשו קודם לכן אין הסיפוק שאח"כ מטהר אותן ופליג אהא דא"ר חנינא לעולם שטהרה הילדה:

ותי' שרשים אין בהם ממש. מיותר:

ה"ג אר"ז בפירוש שמעתי מן ר' יוחנן. פי' שסיפוק אין מטהר:

או מן שיטתי' כו' כדמפרש ואתון סברין מימר הקדש פטור וזקינה פטור. פי' ואין למידין זה מזה כיון ששניהם פטורין מערלה. וכמו שבהקדש אם נטע תחילה ואח"כ הקדיש

כיון שנתחייב בתחילה אין הקדש פוטרו ה"ה גבי זקינה אם נטע תחילה ואח"כ סיפקא לזקינה נמי אינו מטהר ובשביל זה **אתון אמרין בשם ר' יוחנן הדא מילתא ולא דמיא**.
פי' פטור דהקדש לפטור דזקינה הקדש ראוי לפדותו ולחייבו:
אית לך מימר גבי זקינה כו'. פי' הקדש יכול לבוא לידי חיוב אבל זקינה אינו יכול לבוא לידי חיוב ולפיכך איכא למימר שפוטר אם סיפק לה או הילדה:
ותי' הואיל וראוי לחשוב ולחייבו. מיותר:
אתרוג שחנט בשנת ערלה וסיפקו לחבירו. פי' אחר החנטה גם בשנת ערלה למ"ד סיפוק מטהר הילדה וא"כ יצא מתורת ערלה ומותרין הפירות להבא אלא שאותן הפירות שחנטו בשעת ערלה אפי' הוסיף כמה אסור:
ומפרש שאין גידולי איסור מעלין את האיסור. פי' מה שגדל מתוך האיסור אינו מעלה את האיסור:
ומדייק מכאן **הא**. פי' מכאן מוכח דילדה שסיפקה טהורה הילדה. פי' ופירות שלהבא הם מותרין:
אין תימר לה טהרה. פירוש וא"כ אף פירות שלהבא הוא ערלה א"כ מאי קאמר אין גידולי איסורין מעלין את האיסור משמע שהן אסורין מחמת גידולי איסור:
הא איסור הוא. פי' הא פירות שהוא מוסיף בעצמם הם אסורין משום ערלה כמו הפירות שהיו תחילה וא"כ מהיכי תיתי דעולה:
ה"ג אפי' מוסיף כמה איסור הוא:
ותי' ויצא (בשעת) [בשנת] היתר מיותר:
(**ר"ש**) [ר"ז] **בשם רבנן כו' ויצא בשנת היתר**. פי' אחר החנטה קודם גמר פרי אפילו מוסיף כמה אסור:
ולוקין עליו. פי' על אותן הפירות שניתוסף בשנת היתר:
ותיבות וסיפקו לחבירו מיותר:
הכא אתון אמרין שאין גידולי איסור מעלין את האיסור. פירוש הא הן עצמן אינן איסור אלא שאין האיסור בטל בתוכן להיות מותר:
והכא אתון אמרין שלוקין עליו בכזית. פי' משמע שהן עצמן אסור. דאל"כ אלא שאינו מעלה את האיסור קשה **וילקה לפי חשבון**. פי' שלא ילקה אא"כ יאכל כ"כ שיהיה לפי חשבון האיסור ששם כזית מאיסור עצמו:
ומשני כאן מחמת עצמו הוא חי. פי' מחמת האילן עצמו שהיה בשעת חנטה איסור לכך הוי איסור עצמו ולוקין עליו בכזית:

וכאן מחמת הסיפוק הוא חי. פי' והסיפוק הוא היתר והוי זה וזה גורם שמותר אלא שאין גידולי איסור מעלין את האיסור:

ומפרש השתא מעתה. פי' כיון שמה שהוסיף מחמת עצמו הוי כמו גוף האיסור:

אתרוג שחנט בשנת הערלה וכו'. פי' אפי' הי' שניהם. דהיינו שיצא בשנת היתר וגם סיפקו לחבירו אפ"ה לא טיהרו זה את זה. דזה שיצא בשנת היתר אינו מעלה כלל. כיון שאעפ"כ הוא גוף האיסור. ומה שסיפקו לחבירו אין גידולי איסור מעלין את האיסור:

ה"ג וסיפקו לחבירו לא טיהרו זה את זה כו' כצ"ל. ומה שביניהם מיותר:

בשהם חלוקין מיותר:

וה"ג מה אנן קיימין. פי' הא דפליגי רבנן אר' מאיר ומתירין סיפוק ע"ג סיפוק כו':

אם דבר בריא כו' ד"ה מותר. פי' הא ר"מ סבר כן:

ואם דבר בריא הוא שהוא כו' ד"ה אסור. פי' הא ודאי אף רבנן אסרי דהא כיון שהוא חי מכח הילדה הוי כילדה:

ומפרש אלא כי אנן קיימין בסתם. פי' דרבנן מתירין אפי' בסתם כשאינו יודע ור"מ אוסר בסתם אא"כ דבר בריא שהוא חי מכח הזקינה:

ומקשי ויבדוק. פי' אמאי מתירין רבנן בסתם כיון שיכול לבדוק יבדוק. קשה ויבדוק ולא נוקי אחזקה:

ומפרש כיצד הוא יודע. ומשני א"ר יודן תיפתר כשנשרו העלין. פירש ואינו יכול ליבדוק:

וה"ג ויבדוק כיצד הוא יודע כו':

ה"ג בריכה שנפסקה כו':

דא"ר יוסי בשם ר' יוחנן בצל שעקרו. פי' בערב שביעית:

ושתלו. פי' בשביעית:

מכיון שהשריש אסור. פי' דהוי כאילו גדל כל הבצלים בשביעית וכן לענין מעשר:

בצל שעקרו ושתלו. פירש אף שעישר תחילה צריך לעשר לפי כולה. דמה שהושרש הוי כאילו נזרע מחדש:

דלא תסבור [**מימר**] **אוף הכא**. פי' גבי בריכה שנפסק הכן וא"צ מאתים כך צריך להשמיענו דדוקא אם הוסיף במאתים אסור ואי לא לא:

כאן צ"ל א"ר יוחנן לא סוף דבר בריכה. פי' דהיינו שנפסקה מן הזקינה והשתא אינה חיה אלא מן הבריכה:

אלא אפילו אילן אם נפסק. פי' ותלוי בבריכה דאמרינן חזרה הזקינה להיות כבריכה ואסור משום ערלה דהפירות שהיו שם מתחילה אם הוסיף במאתים אסור:

ה"ג חילפא שאל לר' יוחנן ולרשב"ל תיבל. פי' מיני תבלין **מהו שיאסר ביותר ממאתים כו'**. פי' אם אוסר אם לאו:

וא"ל אין תיבל אוסר כו':

ומקשי והא תנינן כו' אין תימר למאה. פירש שאר אסורים או תרומה:

ולמאתים. פי' בערלה:

אפי' לא חימץ ואפי' לא תיבל. פי' אפי' דבר שאינו מחמץ אוסר בשיעור הזה אלא ודאי אף ביותר ממאתים אוסר:

ומשני אלא בענבים אנן קיימין. פי' הא דאמר אין תיבל [אוסר]. היינו בתבלין של ענבים שאינו אוסר ביותר ממאתים. אבל שאר תבלין אוסר:

והשתא מפרש דהיינו דווקא בשלא צמקו או בשלו הענבים. פי' אז אינו אוסר ביותר ממאתים. אבל אם צמקו או בישלו אוסר:

ה"ג חייא בר בא בשם ריב"ל מתני טעמים בא' ומאה. פי' אז מותר אבל פחות מכאן אסור:

ר' יוסי בשם ריב"ל מתני טעמים א' ששים. פי' נמי אינו אוסר. ומשמע לי' כל מתני טעמים אפי' תבלין:

ולפיכך מקשי ר"ש בר יצחק לר' חייא בר בא. פי' דאמר נותני טעמים בא' ומאה:

הא ר' יוסי פליג עלך. פי' דאמר בשם ריב"ל נותני טעמים א' ששים:

ומתני' פליגא על תריכון. פי' דאמר שתבלין אפי' יותר ממאתים אוסר **דקתני כל המחמץ כו'**. **א"ר ירמיה תיפתר בשר בבשר**. פי' הא דאמרינן נותני טעמים בא' ומאה או בא' וששים היינו אם נתערב בשר בבשר שנתינת טעם בשר אינו אלא בזה השיעור. אבל תבלין אוסר ביותר ממאתים:

א"ר יוסי היא בשר בבשר היא שאר כל הדברים. פירש אפי' אינו בשר השיעור של נתינת טעם כן:

למר כדאית לי' ולמר כדאית לי' חוץ מתבלין דא"ר אבהו בשם ר' יוחנן כל האיסורין משערין אותו כאילו הן בצל או קפלוט כו' כצ"ל. וא"כ אין חילוק בין בשר בבשר לשאר כל האיסורין:

ומקשי מאי כדון. פי' כיון דכל האיסורים משערין אותו כאלו הן בצל או קפלוט א"כ במאי פליגי:

ומפרש בהן אמר בצל או קפלוט נותני טעמים בא' ששים. וההן אמר נותני טעמים כו'. והשתא מפרש מהיכן למדו זה השיעור:

ומפרש מ"ד נותני טעמים א' ששים את עושה את הזרוע א' ששים. פי' דכולהו ילפינן מזרוע בשלה דגבי נזיר דכתיב ולקח הכהן הזרוע בשלה מן האיל. והזרוע אסורה לזרים והיא מתבשלת עם האיל ואינו נאסר מכח זה. ומיני' ילפינן לכל האיסורין שאין אוסרין בכשיעור זה ועלי' פליג כדמפרש. למר הזרוע מאיל א' ששים לכך כל האיסורין אוסרין. עד א' ששים. ולמר א' ממאה כו':

תני ר"ח. פי' דר"ח פליג וסבר דילפינן מאיל דכשיעור שהזרוע מן האיל אסור בכל האיסורין. מדאיצטריך להתיר גבי איל. אלא שצריך מעט יותר מזה השיעור. דהיינו למר ששים וא' ועוד. ולמר מאה וא' ועוד ולכך הוצרך לאשמועינן גבי איל שאפי' במאה לחוד נמי מותר ותיבת תוב מיותר:

משערין בהדין ירבוזה. פי' אם הירבוזה הי' מוסיף מאתים אף שזה המין אין מוסיף מאתים אסור וכן להיפך:

ומפרש כיצד הוא יודע. פי' הירבוזה גופא:

ומפרש לוקט אחד. פי' שתולש אחד:

ומניח. פי' השאר:

מה שזה פוחת. פי' בכמה זמן שמה שהותלש פוחת. בודאי זה המחובר הוסיף. ומשערין כל הירקות כשיעור הזה:

ותי' אחד מיותר:

הלכה ד

ה"ג ניחא נטיעה של ערלה. פי' דגבי ערלה איכא למימר שאינו אלא נטיעה אחת והשאר אינו ערלה:

נטיעה של כלאי הכרם. פי' הא דקתני גבי כלאי הכרם נטיעה. וכי כל הנטיעות אינן של כלאים והלא קידש כל הכרם ולא פחות גפנים. ואמאי קאמר נטיעה:

ומשני כיני מתני' ערוגה של כלאי הכרם. פי' שלא זרע כל הכרם כלאים אלא שזרע כנגד נטיעה אחת ערוגה. שאינו נאסר אלא אותו נטיעה ואח"כ נתערבו:

ה"ג וכן א"ר יוסי בר בון מתני' בערוגה של כלאי הכרם כו'. כדפי':

לוקט ג' אשכולות. פי' גבי נטיעה של ערלה שנתערבה שלוקט לכתחילה ג' אשכולות ומותר:

ומקשי תמן אמר פי' רשב"ל:

היו לו מאה חביות ונתפתחו. פי' אז מותר. אבל אינו רשאי לפתוח לכתחילה. והכא אמר שלוקט דמשמע שלוקט לכתחילה:

ומשני תמן בשם ר"ש כו'. פי' דפליגי. ומקשי ממתני' על ר"ל בשם חזקי' **והתנינן הרי זה לא ילקוט ואם ליקט יעלה בא' ומאתים**. משמע דלכתחילה אסור ללקוט. ומשני **כאן בשליקט ג'**. פי' דאיכא למיתלי האיסור בנשארות:

כאן בשליקט כולן. דודאי האיסור כאן אלא שהוא מבטל איסור לכתחילה:

ה"ג תני רמוני באדן ספיקן מעלה וודאן אינו מעלה. פי' דרמוני באדן הוי מדברים החשובים דקחשיב במתני'. ואם נפל רמוני באדן של איסור לתוך היתר אפי' באלף לא בטל. ואשמועינן הכא דדוקא וודאן אינו מעלה. דהיינו אם נפלו רמוני של איסור ודאי לתוך היתר אז אינו מעלה:

אבל ספיקן. דהיינו שנפל רמון של איסור לתוך של היתר ונאסרו. ואח"כ נפל מרובו למקום אחר מותר. דהא הוי ספק אם הוא הרימון של איסור שנפל או לא. ולכך מעלה:

ה"ג אף בקרקע כך ספק מעלה ודאי אינו מעלה. פי' דקרקע הוי נמי דבר חשוב שאינו מעלה. ואתי לאשמעינן דדוקא ודאי איסור שנתערב במחובר אז אינו מעלה. אבל ספק איסור אף שנתערב במחובר מעלה:

ה"ג שנתערבו בנטיעות ספק מעלה ודאי אינו מעלה כו':

ר' יודן בעי אף בנבילה כן. פי' דגם בנבילה כשהיא חתיכה הראויה להתכבד אינה בטלה. אם ג"כ יש חילוקים בין ספק לודאי או שאין חילוק שאף ספק נבילה אינה בטילה. והאי ספק היינו ספק איסור. ספק מותר. ולא כמו גבי רמוני באדן שהספק הוא שנפלה ממנו למקום אחד שאינו יודע אם האיסור נפלה או לא אלא שהספק הוא בגוף הענין. דהיינו שספק נבטלה ונתערבה דומיא דגבי ערלה בקרקע דהספק היינו שספק ערלה נתערבה ולכך רצה לפשוט מקרקע. ואינו פושט מרמוני באדן דהיינו האיסור בטל ברוב ואינו אסור אלא מדרבנן ולכך הקילו:

ודחי דקרקע יש לו עליה. פי' שהרי בודאי יתלוש ולא יניחו כך במחובר:

אבל נבילה אין לו עליה. דשמא לא יחתוך אותה לעולם ולכך אפשר דאף ספק אסור:

שכן דרך בני אדם להיות מודל בנפנים. פי' וא"כ אינו ניכר שעושה כן כדי לבטל האיסור ולכך מותר:

ה"ג תמן תנינן סאה תרומה שנפלה למאה וטחנן ופיחתן. כשם שפיחתו החולין כך פיחתו התרומה ומותר. תני אף טוחן הוא בתחילה ומתיר. מתני' דר' יוסי דאמר אף יתכוין וילקוט ויעלה בא' ומאתים. אר"ז ד"ה היא כו'. וה"פ דהאי תני טוחן הוא בתחילה ומתיר קאי על סוף מתני' דקתני לפחות ממאה. פי' שהי' אסור וטחנן והותירו וידוע שהקמח של חולין יפות משל תרומה דקתני שמותר דהשתא מחמת הטחינה הותירו.

ועליה אמר שמותר אף לכתחילה לטחון ולהותיר ואין בו משום מבטל איסור לכתחילה. ורצה לאוקמי הכא כר' יוסי. פי' דהא ר' יוסי סבר הכא במתני' כיון שדרך בני אדם להיות מדל בגפנים וא"כ אינו ניכר שעושה לכתחילה כדי לבטל האיסור מותר. וה"נ דרך בני אדם לטחון ולכך מותר לטחון. ומשני ר"ז דהכא אפי' רבנן מודו שמותר לטחון לכתחילה:

שכן דרך הכהנים להיות. פי' דהכא אף שיהא אסור יהא מותר לכהנים והכהנים לא יאכלו בלא טחינה וא"כ סוף סוף יהא נטחן ולכך מותר לטחון אפי' לכתחילה. אבל גבי ערלה שאם יהי' אסור יהא אסור לכל ולא יהא ניטחן כלל לכך אסור לטחון אף שהוא דרך לטחון:

ומפרש במאי פליגי. כלומר ר' יוסי ורבנן בכלאי הכרם כדפי':

הלכה ה

מתני' דלא כר"א. פי' הא דקתני במתני' דעלין ולולבין מותרין בנזיר אתיא דלא כר"א וכדמפרש:

ה"ג מכל אשר יעשה מגפן היין אף העלין והלולבין במשמע:

ותי' מחרצנים ועד זג לא יאכל מיותר:

ה"ג תני ר' יוסי אומר סמדר אסור בנזיר מפני שהוא פרי. ועלי' מקשי אם אסור בנזיר. פי' שאינו אסור אלא בנזיר **ל"ל פרי.** פי' למה אמר מפני שהוא פרי הא בנזיר א"צ פרי כדפי' לעיל מכל אשר יעשה מגפן היין כו':

ואם פרי הוא. פי' ואם סבר שהוא פרי:

יהא אסור בכל. פי' בכל האסורין:

מילתי' דר' יצחק אמר שהוא אסור בסל. פי' ממילתי' שמעינן דסבר שלר' יוסי סמדר אסור בכל האיסורין:

דר' יצחק שאל מאן תנא אין מרכיבין בכפניות של ערלה. פי' דהוי פירי ויהא אסורין נמי משום ערלה:

ומפרש ר' יוסי. פי' דסבר דסמדר [הויא] פרי סבר דכפניות נמי פרי. ומדתני לי' בסמדר הא דאסור להרכיב כפניות של ערלה. אלמא דאף לשאר איסורין חשיב לי' ר' יוסי לסמדר פרי:

תני פירי אתה פודה. פי' דכתיב גבי רבעי פרי גבי קודש וילפינן ממעשר שני שיוצא בפדיון. ועלי' אמר דדוקא פרי יצא בפדיון אבל לא בוסר כו'. משמע הא איסורין אפילו

בוסר אסורין ברבעי ופליג אמתני' דהכא דקתני ומותרין ברבעי. דמשמע שאין האיסור של רבעי חל כלל אלא על הפרי:

ומייתי הורי ר' זבידא כו'. פי' שהרי מורה באילן פגין כו':

שיקברו. דהא אין יוצאין בפדיון. ובלא פדיון אסורין לאכול לכך אין להם תקנה אלא קבורה:

ומקשי הא בדיעבד הוא פדוי. וכיון שכאן לא יתבטלו לעולם ולא יהי' להם תקנה אלא קבורה הוי כדיעבד:

ה"ג שניהן אמרו דבר אחד דתנינן תמן רש"א אין לקטף שביעית מפני שאינו פרי. פי' והוי כר' יהושע דהכא דסבר נמי שיישרף העלין ובשרף העיקרין נמי מותר מפני שאינו פרי:

ה"ג א"ר זעירא לר' פדת כמה דתימר כאן הלכה כר' יהושע. פי' שהמעמיד בשרף האילן מותר מפני שאינו פרי:

ותמן הלכה כר' שמעון. פי' שלא יהי' לקטף שביעית כיון דאמרת דשניהם אמרו דבר אחד:

ודחי ר' יונה ודמיא היא לכל דבר קטף בטל הוא ע"י שורפו. פי' וא"כ הוי הקטף עיקר הפרי. אבל הכא גבי המעמיד בשרף העלין וכו' שיש להן ג"כ פרי ואינו בטל על גביהן: א"ל טפי שמותר. ועוד שקדושת שביעית חל יותר מקדושת ערלה:

כדמפרש אוכלי בהמה כו':

א"ר בון אית לך חורי. פי' כיון שאינו תלוי זה בזה. יש לך חורי. שיש לך לפסוק כאן הלכה כר' יהושע מכר' שמעון:

ה"ג למה. פי' הא דקתני המעמיד בשרף הפגין אסור:

ומיבעי לי' מפני מה שרף פרי. פי' שהוא עצמו פרי:

או פגין פרי. פי' ולכך אסור שהרי ערלה אסורה בהנאה והרי נהנה מפרי ערלה:

ומפרש דנפקא מיני' אם עשה כן מתרומה. פי' שהעמיד בשרף הפגין:

אין תימר שרף פרי אסור. פי' לזרים שהוא עצמו תרומה. **אין תימר שהפגין פרי** והוי נשנה מפרי בתרומה ליהנות:

ענבים שלקו כו'. פי' הוא פירוש על ענקוקלות:

ענבים דלקו תליתיהון. פי' הוא בשעת הבאת שליש:

עבר ונטעו מותר. פי' היחור מותר:

עבר והרכיב. פי' הכפניות אסור:

ע"ד דחזקיה איך אפשר לביצת ע"ז כו'. פי' הא צריך שיעשה בה מעשה:

וע"ז מקשי מה אנן קיימין. אם כשפחתה. פירש שדרסה:
אין כאן אפרוח. פירש שהרי שברה:
אם כשהכניסה כו':
ומשני שגדר בה ע"ז. פי' שעשה את הביצה גדר לע"ז:
ור' יונה ור' לעזר בשם כהנא פודה אותן בזמן זרען. פי' וכיון שאף כהנא שאוסר א"צ לפדות אלא בזמן זרען א"כ ובמאי פליגי:
ר' חנניא בשם ר' פנחס מתקנתיה. פירש הוא תירץ. פי' שלכהנא פודה אותו כמו שהיא. ולר' יוחנן פודה אותן בזמן זרען:
הדרן עלך פרק הנוטע לסייג

פרק ב

הלכה א

למי נצרכה לר"ש. פי' הא דקתני גבי תרומה ותרומת מעשר שמצטרפין היינו רבותא אפי' לר"ש דאמר גבי ערלה וכלאי הכרם שאין מצטרפין מודה הוא שכולהון שם תרומה ומצטרפין. פי' גבי תרומה ותרומת מעשר וחלה מודה ר"ש שמצטרפין. מפני שכולן נקראין תרומה:
לשם תרומה. צ"ל שם תרומה:
מאן תנא תרומת מעשר של דמאי. פי' דמחמיר ג"כ גבי דמאי שאינו עולה אלא בא' ומאה כמו ודאי:
ואמר דאתיא כר"מ דמחמיר בדבריהן. דהיינו דברי חכמים. כדברי תורה:
מקולקלת למנינה. פי' שטמאה למפרע משעה שבדקה:
וחוששות משום זוב. פי' דהיינו אם הי' כתם גדול שיכול לחלקו לג' ראיות וגם לבשה חלוק זה בימי זוב חיישינן שמא בימי זוב ראתה ג' ראיות וצריך לספור מספק שבעה נקיים:
וחכ"א אין בכתמים משום זוב. פי' דלא מחמרינן כולי האי גבי כתמים. אלמא דר"מ סבר שמחמיר בדבריהן כד"ת:
ואח"כ גרסינן דמאי צריך חלה. פי' דהיינו אם לוקח עיסה מנחתום ע"ה ספק הפריש [חלה] ספק אם לא הפריש חלה והוי דמאי לענין חלה צריך להפריש חלה מספק:
ואמר **שהוא נוטל דמים מן השבט נגד החלה שנותן.** ור' יוסי פליג ואמר שאינו נוטל דמים מן השבט:
למחר הוא מביא ודאי. היינו חלה שהפריש מודאי ויאמר דמאי כו':

בשעה שגזרו על הדמאי. פי' דהיינו שיהא מפרישין תרומת מעשר מתבואה שלוקח מע"ה:
רוב העם מפרישין אותו לתוך בתיהן. פי' היו מפרישין חלה לתוך בתיהן ולכך לא גזרו על החלה שיהא צריך להפריש מספק:
א"ר יוסי בר בון תנאי ב"ד שיהא חלתו בצפון צפוני. פי' אף שלא פירש בפירוש באיזה מקום יהא. וצריך שיהא דווקא במקום מסויים. וע"ז תנאי ב"ד שיהא חלה בצפון צפוני. והתם בלוקח מן הנחתום איירי אלא שצריך להפריש חלה מספק:
ואח"כ גרסינן ר' יונה בעי ולמה לא תנינן חלת דמאי. פי' במתני' כיון דבדמאי נוהג חלה:
ומשני כיון דתנינן חלה. פי' חלה סתם:
לא תני חלת דמאי. פי' אין חילוק בין דמאי לודאי:
וע"ז מקשי והא תנינן תרומת מעשר של דמאי. פי' אע"ג דתנינן תרומה סתם תני ג"כ תרומת מעשר של דמאי. וא"כ גבי חלה נמי ניתני חלת דמאי אע"ג דתני חלה סתם:
מה את עביד לי'. פי' מה שמעלה אותה בא' ומאה:
אם בתחילת הפרשה. פי' כמו שהוא מפריש מטבל:
או כסוף הפרשה:
אם רצה נותן עיניו בצד זה כו'. פי' שאינו רשאי להעלות אלא אם רצה נותן עיניו. וסבר ר' יונה דפליגי בהכי:
ר' יהודא עביד לי' כסוף הפרשה. פי' ולכך מעלין את המדומע אף בשבת:
ורשב"א עביד ליה כתחילת הפרשה. ולכך אסור להעלות בא' ומאה בשבת. ואינו מותר אלא ליתן עיניו בצד זה ולאכול בצד אחר:
ומקשי ולא מודה רשב"א שאסור לעשות כן בתחילה ליתן עיניו בצד זה ולאכול בצד אחר. דלא שרי אלא בדמאי אבל בודאי בתחילה לא. וא"כ ע"כ הא דשרי רשב"א ליתן עיניו בצד זה היינו משום דעביד לי' כסוף הפרשה:
מאי כדון. פי' ואמאי אינו מותר להעלות בשבת. היינו משום שינוי בעלמא שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול:
ה"ג ר' יהושע אומר במאה ועוד ותנינן תמן סאה תרומה שנפלה למאה. פי' אז עולה דהיינו מאה וא':
ואמר חזקיה ר' אבוהו כו'. פי' וא"כ נפשוט מכאן דהלכה כר"א. ודחי דמכאן לאו ראיה דאיכא למימר. מן מה דתנינן הכא סאה תרומה שנפלה למאה ואר"א לית כאן לתוך מאה אלא לתוך צ"ט דלאו דוקא. אוף הכא לית כאן לתוך מאה אלא לתוך צ"ט:

וכר' יהושע. פי' הא דקתני במתני' התם סאה תרומה שנפלה למאה איכא למימר נמי דלאו דווקא והיינו לתוך צ"ט וכר' יהושע מצי לאוקמי והיינו מאה ועוד:

ה"ג מן מה דתנינן הכא סאה תרומה שנפלה למאה ואר"א לית כאן לתוך מאה אלא לתוך צ"ט אוף הכא לית כאן לתוך מאה אלא לתוך צ"ט וכר' יהושע:

מנין שהן מקדשין. פי' אם נפל לפחות ממאה:

א"ר יונה כתיב מכל חלבו את מקדשו ממנו שאם יפול לתוכו הוא מקדשו:

וכמה הוא. פי' בכמה יפול ויהא מקדשו והיינו א' ומאה. פי' דהיינו מורם ממנו דממאה צריך להרים אחת ואסור:

ר"א מוסיף סאה ומעלה. פי' אבל יותר מכאן משמע מותר והיינו אם יש יתר מכאן סאה:

אית תני איסור מתוך היתר. פי' גבי ק"ו אמרו איסור מתוך היתר לא כ"ש. וקרו לתרומה שנפלה איסור:

ואית תני היתר מתוך היתר. פי' שאף התרומה שנפלה לתוכה נקראת היתר:

והשתא מפרש מ"ד איסור מתוך היתר. פי' שהתרומה קרויה איסור היינו משום שאסורה לזרים:

ומ"ד היתר מתוך היתר. היינו משום שהתרומה מותרת לכהנים. פי' ולכך קרי אף לתרומה עצמה היתר:

אית דפתר לה כולה לכהנים. פי' אף מאן דקרי ליה איסור היינו נמי לכהנים. וכדמפרש דאיירי במדומע בתרומה טמאה. דהיינו שנפלה תרומה טמאה לחולין. והאי דקרי ליה היתר. איירי במדומע בתרומה טהורה. ולא פליגי כלל. אלא דלכו"ע אין חילוק בין תרומה טמאה לתרומה טהורה אלא דמר מוקי לה כן כו':

ממשקה ישראל מדבר שהוא מותר לישראל. פי' דאם נתערב במאתים בטילים אלמא דאף קדשים בטילין:

ומקשי כתיב מאתים ור' יהודא אומר מאה. פי' דהא הכא לא שמעינן אלא שבטילין במאתים כדכתיב מן המאתים:

ור' יהודא אומר מאה. ור' יהודא סבר דבמאה בטילין כדקתני הכא פרוסה של לחם הפנים שנתערבה במאה פרוסות ר"א יעלו:

ומשני כתיב חיים ור"י אומר שחוטים. פי' דאנן לא ילפינן מיני' אלא שבטילין. אבל לענין בכמה תיבטל ילפינן מתרומה. והא דכתיב הכא מאתים אז דווקא ממשקה ישראל. היינו משום דכתיב חיים ובעלי חיים אינן בטילין אלא במאתים. אבל שאר דברים מסתמא במאה:

ומקשי מה בין חיים לשחוטין. פי' אמאי בחיין אינן בטילין כמו שבטילין בשחוטין:

ומפרש דחיין עשו אותו כדבר שדרכו להמנות. פי' שהן חשובין יותר ולכך אינן בטילין במאה אבל לא כדבר שדרכו לימנות ממש דא"כ אפי' באלף לא בטיל:
ומיבעי לי' עד כדין דבר שהוא מעלה ומתיר להדיוט. פי' שאם תעלה תהא מותרת להדיוט. אז אמרינן דמעלה:
דבר שהוא מעלה ומתיר לגבוה. פי' שאפי' אם תעלה לא תהא מותרת להדיוט אלא לגבוה אם תעלה או לא:
ופשיט נשמעיני' מן הדא:
ה"ג ואחר יאכל מן הקדשים יש לך מן הקדשים שאתה אוכל בהן. פי' דהיינו שאינו אלא תערובות והן עירובין ליתר ממאה:
אין לי אלא אוכלי תרומה באוכלי חולין. אוכלי חולין באוכלי תרומה. משקה תרומה במשקה חולין. משקה חולין במשקה תרומה. משקה קודש במשקה חולין. משקה חולין במשקה קודש. משקה קודש במשקה קודש מנין. ת"ל מן הקדשים ריבה. פי' אלמא דאפי' לגבוה מעלה ומתיר. מדקתני משקה קודש במשקה קודש. וקס"ד דהיינו שנתערב מנחות בנסכים שמעלה אף שהמותרות אינן להדיוט אלא לגבוה מתיר:
א"ר אבין בשם ר' יוחנן כו'. פי' לעולם איכא למימר שאינו מעלה ומתיר לגבוה. והא דקתני משקה קודש היינו שנתערב לוג שמן של מצורע במותר רקיקי מנחת נזיר. פי' דהיינו שאם תעלה תהא מותר להדיוט:
אר"ח הדא אמרת. פי' השתא דאמרת שאינו מעלה ומתיר אלא להדיוט:
הדא אמרת עולה בחטאת. פי' דהיינו אם נתערב עולה בחטאת שאם תעלה העולה תהא החטאת מותרת להדיוט לאכול:
אבל חטאת בעולה. פי' דהיינו אם נתערב חטאת בעולה:
לא. פי' אינו מעלה:
ומפרש שהרי יש כאן ודאי בל"ת. פי' הרי החטאת אסור להעלות משום ל"ת דהיינו כל שממנו לאישים הרי הוא בבל תקטירו ולכך אסור להעלות העולה משום שנתערב בה איסור ל"ת ואי משום שבטל הרי אינו מעלה ומתיר לגבוה לדידי':
ומקשי והא תני משקה. פי' משקה סתם משקין של קדשים דהיינו אפי' מנחות בנסכים אלמא שמעלה ומתיר לגבוה ותיבת שנים מיותר כאן ולפ"ז ל"צ לאוקמי דווקא שנתערב עולה בחטאת אלא אפי' חטאת בעולה נמי סבר ר' יהודא דיעלו:
וע"ז קאי היך עבידא. פי' דהיינו כשנתערב חטאת בעולה. אי מעלה ואוכל אי מעלה ושורף:
ומפרש אי קסבר כר"א דאמר היא סאה שנפלה היא סאה שעלתה מעלה ואוכל:

אי כר' יהושע. אמרי' שמא של עולה עלתה בידו לפיכך מעלה ושורף:
ור"א ור' יהושע פליגי גבי תרומה טמאה שנפלה לתרומה טהורה כו':
מאן תנא מצטרפין זה עם זה. פי' גבי ערלה וכלאי הכרם:
ר"מ וכדמפרש דר"מ סבר כל האיסורין מצטרפין ללקות עליהן דכתיב לא תאכל כל תועבה. פי' שכלל כל האיסורין בלאו אחד וכן לאיסור כולן מצטרפין:
ומקשי הכא את אמרת צריך להרים. פי' גבי תרומה:
והכא את אמרת אין צריך להרים. פי' גבי ערלה וכלאי הכרם. **ומפרש ר' יעקב בר זבדי**. פי' דצריך להרים גבי תרומה היינו משום שגזל השבט. וגבי ערלה ליכא למימר הכי:
ותני כן. פי' דמייתי ראיה דאף גבי תרומה אותו שאין הכהנים מקפידין עליהם א"צ להרים. אלמא הא דצריך להרים היינו משום גזל השבט:
מנין שהן עולין. פי' הערלה וכלאי הכרם:
ומשני כתיב מלאה מלאה. פי' ילפינן ג"ש. גבי כלאי הכרם כתיב המלאה. דהיינו פן תקדש המלאה. וגבי תרומה כתיב מלאה. דהיינו מלאתך ודמעך לא תאחר:
מה מלאה האמור להלן עולה. פי' גבי תרומה:
שינו חכמים חיובו. ט"ס. וצ"ל כפלו חכמים עירובו:
מה זו עולה. פי' מה כלאי הכרם עולה אף ערלה כן:
עד כדין כר"ע כר' ישמעאל. פי' דקים להו שר' ישמעאל פליג וסבר שערלה מותרת בהנאה. **ומפרש ר' יוחנן בשם ר' ישמעאל ק"ו**. פי' דר' ישמעאל יליף ערלה מתרומה מק"ו:
ה"ג מה אם תרומה שאיסורו איסור עולם הרי זו עולה ערלה שאין איסורו איסור עולם. פי' שהרי מותר לאחר ג' שנים:
אינו דין שעולה:
ודחי לא אם אמרת בתרומה כו' ת"ל פרי פרי לג"ש. פי' גבי ערלה כתיב פרי דכתיב ובשנה הרביעית יהיה כל פריו כו'. וגבי תרומה כתיב גבי ביכורים ולקחת מראשית כל פרי כו'. וביכורים איקרי נמי תרומה. **והשתא מפרש המתני' דקתני הערלה וכלאי הכרם מצטרפין זה עם זה. ומפרש דהיינו בין לאיסור**. פי' היינו אף שאינו נותן טעם אלא שאוסר מחמת שהוא פחות ממאתים נקרא לאיסור. ובין כדי ליתן טעם דהיינו שיש אחד ומאתים אלא שאוסרין מחמת שנותנין טעם. או במין בשאינו מינו שאין הולכין אלא אחר הטעם:
רש"א אין מצטרפין. פי' בין לאיסור בין כדי ליתן טעם. פי' בשניהם אין מצטרפין:
ה"ג רא"א מצטרפין בנ"ט אבל לא לאיסור:

ה"ג מה פליגין. פי' ר"ש ורבנן:
בשנפלו ג' קבין ערלה וג' קבין כלאי הכרם פי' כאחד אז סבר ר"מ דמצטרפין:
אבל אם נפלו ג' קבין ערלה. פי' שכבר בטלו. ואח"כ נפלו ג' קבין של כלאי הכרם:
הותר הכרי. ולא מיבעי שאין מצטרפין לאיסור אלא שאף מצטרפין אותן הג' קבין של ערלה לבטל הועוד של כלאי הכרם. וכדמפרש למה הותר הרי יש כאן יותר מג' קבין ומפרש **ועוד בטלו בג' קבין וג' קבין בטילין במאתים**:
נפלו ג' קבין של ערלה ואח"כ ג' קבין של ערלה מהו. פי' הא פשיטא לן גבי שני שמות דבפעם אחד מצטרפין לרבנן ובשתי פעמים אין מצטרפין. והשתא מיבעי לן גבי ערלה אם ג"כ כמו ערלה וכלאי הכרם שאין מצטרפין אא"כ נפלו שניהם בפעם אחת או אפי' בשתי פעמים מצטרפין:
ה"ג כמו שנפלו ג' קבין ועוד ערלה וג' קבין של כלאי הכרם כאחד או כו':
שידיעתו מתירתו. פי' להיות בטל ואם נפל אח"כ אין מצטרפין:
ה"ג ואח"כ נפלה שניה ומדדה ומצא בה מאתים ושתים. פי' וא"כ כבר נודע שנפלה ג"כ הראשונה לתוכה:
אין תימר ידיעת ספק כידיעת ודאי עולה. פי' וא"כ הראשונה כבר בטלה כשנודע בה ידיעת ספק:
ה"ג או נפלה סאה ערלה לתוכה ואינו ידוע אם נפלה או לא נפלה ואח"כ נפלה השני' ומדדה ומצא בה מאתים ושתים. דהשתא ידעינן שנפלה לתוכה והיה בה מאתים:
אין תימר כו':

הלכה ב

מתניתין. **ואח"כ נפלו שלשה קבין ערלה ושלשה קבין של כלאי הכרם כו' כצ"ל**. פי' דמתני' אתיא כר"א דסבר אין מצטרפין לאסור. אלא דכל אחד מצטרף לבטל את חבירו. ובגמ' מפרש דהאי דנקט למאה לאו דוקא אלא לתוך צ"ט. ור"א סבר צריך אחד ומאה. ולכך הערלה וכלאי הכרם מעלין את התרומה. דהיינו עם הערלה וכלאי הכרם הוא מאה ובטל התרומה בא' ומאה וכן הערלה צריך לתרומה דקצ"ט חולין יש וסאה תרומה הרי מאתים ובטילין הערלה וכלאי הכרם כל א' לבדו אבל א"צ לא הערלה לכלאי הכרם ולא כלאי הכרם לערלה:
ה"ג כיצד סאה ערלה וסאה כלאי הכרם שנפלה למאתים. פי' וכדמפ' דהיינו לאו דוקא למאתים אלא לקצ"ט ועם סאה אחד הרי מאתים ולענין ערלה צריך מאתים ואחד לכך הערלה מעלה את כלאי הכרם וכלאי הכרם מעלין את הערלה:

והא דקאמר והערלה את הערלה במינו כדמפ' שנפל ג' קבין ועוד ערלה. ולכך צ"ל שהערלה מבטל את הערלה. דבלא הערלה אי אפשר ליבטל. דהסאה בטילה בקצ"ט חולין וסאה כלאי הכרם. אבל ועוד איך בטל בסאה של ערלה ולכך אמר הערלה מבטל את הערלה:

ודוק הכל על נכון. ורבים ישגו בזו המשנה:

[גמ'] **לא שהתרומה מעלה את הערלה**. פי' בלא החולין. **אלא כו'**:

לא אצל הזרים. פי' הא דערלה מעלה את התרומה היינו לזרים:

שמא לכהנים. בתמיה הא לכהנים א"צ להעלות אלא ודאי ההעלאה היא לזרים ולזרים אף התרומה איסור וא"כ האיסור מעלה את האיסור. ומייתי ראי' מדתני בסיפא הערלה מעלה את כלאי הכרם:

שנייא היא תמן בין לזרים ובין לכהנים. פי' דלשניהם אסורים. אלמא דטעמא דאיסור מעלה את האיסור הוא:

הלכה ג

ה"ג כל המחמץ והמתבל והמדמע בתרומה כו'. ואותיות ו' ה"א מיותר:

[גמ'] **כתפוח עושין אותו בית שמאי כו' ט"ס וצ"ל בתפוח בעיסה היא מתניתא**. פי' דבמתני' קתני ב' דברים והיינו מחמץ ומתבל וקתני בין במינו ובין בשאינו מינו. ומפרש הגמ' מחמץ בשאינו מינו היינו תפוח בעיסה:

ה"ג דר"מ פוסל משום שינוי מראה כו':

כמה דב"ש אמרי משום חימוץ מטמא. פי' אע"פ שאין בו כביצה כיון דמחמץ מטמא:

ג"כ ר"מ אומר משום שינוי מראה פוסל. פי' אף שאין בה ג' לוגין. **עד כדין דבר שיש בו איסור וטומאה**. פי' אז אמרינן כיון דנאסר מכח החימוץ אז מטמא ג"כ:

יש בו טומאה ואין בו איסור מהו. פי' וחומץ אם מטמא מחמת חימוץ אף שאין בה כביצה או לא:

חימץ ממנו למקום אחר. פי' מאותו שנפל לתוכו השאור:

נעשה זה אסור וזה אסור. פי' דאף השניה נאסר:

ריבה על הראשון וביטלו. פי' על שיעור השאור שיש בראשון:

ואח"כ נפל מן השניה לתוכה. כצ"ל. פי' וצריך לבטל השיעור שאור שיש במה שנפל לתוכה:

נעשה העיקר טפילה. פי' שהראשונה אינה נאסר אלא מחמת השניה:

ואח"כ נתחמצה העיסה הרי זו מותרת. פי' אף שנודע אח"כ שלא הגביה השאור מ"מ כיון שכבר בטל הרי זו מותרת:

ומקשי ודכוותי' גבי תאינה של תרומה. פי' נימא נמי אם הכיר אח"כ התרומה תהא מותרת ולא יהא צריך להרים אותה:

ומשני תמן. פי' גבי שאור:

לא הוכר האיסור. פי' בעצמו אלא שנודע שיש כאן האיסור ולכך בטל:

אבל גבי תאינה הוכר האיסור. פי' בעצמו. פי' ולכך צריך להרים:

ה"ג מתניתין כמ"ד נותן טעם לפגם מותר כו' ותיבת אלא מיותר. פי' ולהכי תני עדשים דלכו"ע אסור משום דהוי לשבח:

שנפלו עם עדשים של חולין ט"ס. וצ"ל שנתבשלו עם עדשים של חולין:

כרבי צ"ל רבי ור' ישמעאל. פי' פליגי בה:

ואין בהן בנ"ט. פי' דמין בשאינו מינו א"צ א' ומאה ובטל בנ"ט לחוד וכיון שאין בהן בנ"ט כבר בטל:

ואח"כ ריבה עליהן גריסין של חולין. פי' דהוי מין במינו ואינו תלוי בנ"ט אלא צריך א' ומאה:

מין מעורר את מינו לאסור. פי' אף שכבר בטלו חוזר וניער ונעשה כמו שנתבשלו עם הגריסין וצריך א' ומאה לבטלו:

ומקשי לא תהא גדולה מי"נ. פירש אף שהי' מזוג תחילה יין ומים ואח"כ נפל לתוכו יי"נ:

את רואה את ההיתר. פי' היין של היתר:

כמי שאינו. וא"כ הוי כמו שנתערב היי"נ במים ואינו אוסר אלא בנ"ט וכ"ש הכא שכבר ביטל נימא הכי:

והכא את רואה את ההיתר. פי' היינו אפילו נפלו לתוך גריסין ועדשים של חולין בתחילה נמי יהא מותר:

ה"ג הדא אמדה ריבה עליהן גריסין של חולין נמי מותר:

הלכה ד

תני חנניה. צ"ל א"ר חנניה בשם ר' יוחנן אף הראשונה במחלוקת. פי' ר"ש דמתיר מתיר אפי' בראשונה דהיינו שלא החמיצה החולין תחילה אלא שהי' בה כדי להחמיץ ונפל החולין תחילה נמי מתיר ר"ש:

מה פליגין. פי' הא דמתיר ר"ש בסיפא:

שחימץ זה כל כוחו וזה כל כוחו. דהיינו שכ"א הי' בידו כדי להחמיץ וחימצה הראשונה ואח"כ נפלה השני' והיינו כשנפלה החולין תחילה דאז הוי התרומה נט"ל. אבל אם נפלה העיסה מכח התרומה תחילה כבר נתחמצה העיסה. פי' מכח התרומה לשבח ואף כשאח"כ נפלה החולין ובה נמי כדי להחמיץ נמי אסור:

אבל אם פגם ואח"כ השביח. פי' אף שאח"כ השביח נמי מודה ר"מ שמותר כיון שפגם מעיקרא:

ה"ג ר' יוחנן אמר לא שנייא היא השביח ואח"כ פגם. היא פגם ואח"כ השביח היא המחלוקת. פי' דאפי' בפגם מעיקרא סבר ר"מ שאסור:

והדא מתני' מאי היא. פי' מתני' דהכא דקתני מותר והכא פגם מעיקרא היא:

ר' יוחנן אמר במחלוקת. פי' לר' יוחנן דסבר דר"מ אוסר אפי' בפגם מעיקרא א"כ לא אתיא מתני' אלא כר"ש. ור"מ פליג עליה וסבר דאסור:

ורשב"ל אמר ד"ה. פירש לרשב"ל דסבר דבפגם מעיקרא אף ר"מ מודה אתיא הכא כד"ה:

ר' יוסי בר בון אמר אילין שמעתא הדא פי' ר' יוחנן ור"ל אמר בפי' על האי מתני' כדמפרש ר' יוחנן אמר במחלוקת כו':

צריכה להדא דר"ל. פי' צריכה לעיין בהדא דר"ל. דהיינו לדידי' דסובר דבפגם מעיקרא אף שאח"כ השביח אף ר"מ מודה שמותר:

לא כן סברין מימר כו'. ואפי' נפלו שאור של חולין תחילה נעשה כו'. פי' אלמא דאפי' נפלו שאור של חולין וחימץ כל כוחו חשוב אין התרומה שנפלה אח"כ משביח כלל אלא פוגם אוסר ר"מ כמו שהשביח מעיקרו דלא פלוג וקשיא לר"ל:

ומשני האשה הזאת אינה מחמצת כל צורכה ומשיירת כל שהוא כו'. פי' ואותו כל שהוא כשנפלה התרומה והחמיצה הוי לשבח ומה שהחמיץ יותר הוי לפגם. והוי כמו שהשביח מעיקרא ולבסוף פגם ולכך אסר ר"מ:

ומקשי אילו השביח ולא פגם שמא כלום הוא. פירש כיון דסברת לר"מ הפגם כמו שאינו ואינו אסור אלא מחמת שהשביח תחלה:

וע"ז מקשי הא אותו כל שהוא אין בו כדי לאסור. אלמא הא דאסר ר"מ היינו משום דסבר נט"ל אסור:

מה בין שבח מזה ומזה. פי' בדבר שאינו פוגם כלל כמו כל שאר מרבה הוא משביח יותר שאסור:

ומה בין פגם מזה ומזה. פי' כגון שאור שכשהוא נותן יותר הוא פוגם וכשנפלו שאור של חולין ושל תרומה כא' הרי בתחילה השביחו שניהם ואח"כ פגמו שניהם דהיינו ברישא דמתני' ומותר לר"ש לר' חנינא דאמר לעיל אף הראשונה במחלוקת:

ומשני [**א"ר מנא כו'**. פי'] התם בלא ההיתר יש באיסור כדי ליתן טעם. אלא שבהיתר משביח יותר אבל הכא כיון שאת רואה הפגם כמו שאינו וחצי טעם ההיתר עד שנפגם נמי מותר א"כ לא נשתייר אלא חצי טעם האיסור ואין בו כדי נתינת טעם:

הלכה ה

במיני מתיקה שנו. פי' שכל מיני חריפות שווין לה:

ה"ג קדירה זו אינה חסירה כלום ונפגמו זה הוא נט"ל מותר כו' כצ"ל. פי' שטועמו ואומר שקדירה זו א"צ כלום אלא שנפגם מחמת שנפל האיסור לתוכה זה הוא נט"ל מותר. דהיינו שצריך לידע שלא נפגמה מחמת דבר אחר שחסר כאן:

ואפי' אמר תבלין פלוני יש בקדירה זו. פי' מכח תבלין אלו נתן בו זה האיסור טעם לפגם אבל אילו לא הי' שם תבלין אלו לא הי' נפגם מחמת האיסור אעפ"כ השתא הוא נט"ל מותר:

וכל שהאומן אומר תבלין פלוני אין בקדירה זו. פי' ולכן היא נפגמת אבל אפשר לתקן אותה בתבלין שלא תהא נפגמת:

זה הוא נט"ל שאסור. דלא מקרי לפגם כיון שיכול לתקן אותה:

משערין אותו כאילו בצל כאילו קפלוט. פי' אילו הי' זה האיסור בצל או קפלוט הי' נותן טעם בקדירה אסור אף שזה האיסור אינו נותן טעם נמי אסור דלא פלוג:

ומיבעי לי' עד כדון דבר שדרכו להשתער בבצל וקפלוט. פי' דהיינו שרגילין לתת לתוכה בצל וקפלוט לכך משערין אף זה האיסור כאילו בצל וקפלוט. אבל דבר שאין רגילין לתת לתוכו בצל וקפלוט במה אתה משערו וכדמפרש כמו הכמון. ורצה לפשוט מהא דמוקי ר' אבהו למתני' דקתני שני מינים משם אחד מצטרפין. דקשה לי' היאך שני מינים מצטרפין בנ"ט הא אין טעמן שוה. ולכך מוקי במיני מתיקה והשתא קשה אמאי צריך לאוקמי במיני מתיקה. הא כל הדברים משערין אותו כאילו הי' בצל וקפלט היה נותן בו טעם איסור ומה איכפת לן בשני מינין שאין טעמן שוה כיון דאין משערין אותו במינו אלא ודאי שאין משערין כלל כאילו הי' בצל וקפלוט אלא בדבר שדרכו להשתער אבל דבר שאין דרכו להשתער כאילו בצל וקפלוט משערין במינו ולכך מוקי במיני מתיקה דבר שדרכו להשתער. ודחי דהא דמשערין אותו כאילו בצל וקפלוט היינו כשטעם השני מינין איסור שוה אז משערין כאילו היה בצל וקפלוט כמו השני מינין ואילו הי' נותן בו טעם (איסור) [אסור]. אבל כשאין טעם השני מינין איסור שוה אז משערין כ"א בפ"ע כאילו הי' בצל וקפלוט. ואילו היה כזה לבד או כזה לבד לא הי' נותן טעם אף שאילו הי' בשניהן הי' נותן טעם מותר. ובמתני' קתני שני מינין משם אחד מצטרפין כו'. והיינו שמשערין כאילו בצל וקפלוט כמו השני מינין. וצ"ל דאיירי באותן שני מינין שטעמן שוה ולכך צריך לאוקמי במיני מתיקה דהתם כל מיני חריפות נותנים בה טעם בשוה. אבל

לעולם איכא למימר דכל הדברים משערין כאלו בצל וקפלוט אף שאין דרכו להשתער. והשתא הכמון צריכה. דהיינו לא איפשטא:

וה"ג ר' מנא לא אמר כן אלא א"ר אבוהו בשם ר"א כו' מיני מתיקה ע"י שטעמן שוה מצטרפין שאר כל האיסורים שאין טעמן שוה אין מצטרפין. הכמון צריכה כו'. ומה שבינתיים מיותר:

והרי בשר בחלב פי' דהיינו שנפל חתיכה של בשר לתוך של חלב אף שנטלו משם אח"כ שאין שם ממשו של איסור אפ"ה לוקה:

מהו וקיבלה. פי' אם חזר בו או לא חזר בו:

ומפרש כאיניש דשמע מיליה דבעל דיניה וקבלה. פי' מן החולק עליו הוא שומע טענותיו לסבור אותה ואח"כ חולק עליו:

כל נותני טעמים אין לוקין עליו כו'. ולא פירש כלום:

ומפרש ר' זעירא דהאי דמחלק בין נתינת טעם בין נזיר לשאר איסורין. היינו לענין טעם כעיקר. דבשאר איסורין אין טעם כעיקר חוץ מנזיר:

ור' בא בר ממל. מפרש דבשאר איסורין אין היתר מצטרף לאיסור חוץ מנזיר. והיינו דקאמר ר' אבהו כל נותני טעם. פי' שאין אוכל כל השיעור מאיסור. אלא שהאיסור נותן טעם בהיתר והוא אוכל משניהן כשיעור. בשאר איסורין אינו לוקה. ובאיסורי נזיר לוקה:

מתניתא מסייע לר' זעירא. פירש דאין חילוק בין נזיר לשאר איסורים אלא לענין טעם כעיקר אבל היתר מצטרף לאיסור אף בנזיר לא מצטרף. מדקתני כזית יין שנפל לקדירה פטור עד שיאכל את כולה משום דכשאוכל את כולה יש בה גם כן זית מן האיסור. אלמא דאין היתר מצטרף לאיסור. דאי היתר מצטרף לאיסור אם כן קשה ל"ל עד שיאכל את כולה. אפילו לא אכל אלא כזית מן התבשיל יהא חייב אף שלא יהי' מאיסור כזית משום דהיתר מצטרף לאיסור:

ה"ג מתניתא מסייע לר' בא בר ממל. פירש דיש חילוק בין נזיר לשאר איסורין [לענין] היתר מצטרף לאיסור. אבל [לענין] טעם כעיקר אפילו בשאר איסורין טעם כעיקר:

דתני וכל משרת ענבים לא ישתה. פירש למה לי:

וכי מה הניח הכתוב שלא אמרו. פי' הלא כתיב כולם:

שנאמר מכל אשר יעשה מגפן היין כו'. אלא שאם שרה ענבים במים. פי' ואח"כ נטלן שאין במים אלא טעם יין:

וכן אם שרה פתו ביין ויש בהן כדי לצרף כזית חייב. פי' דהכא אשמעינן ב' דברים. דהיינו שהפת במקום שנשרה אינו אסור אלא מחמת טעם כעיקר ואף שאין באותו הפת

כזית אלא שיש לצרף עם אותה הפת שלא נשרה כלל עד כזית דהיינו היתר מצטרף לאיסור נמי חייב. אלא שהפסוק לא בא להשמיענו אלא שטעם כעיקר כמו ענבים במים. אבל מה שהיתר מצטרף לאיסור קים ליה ממקום אחר מהלכה:

מכאן אתה דן לכל איסורין שבתורה. פי' שיהא טעם כעיקר וכדמפרש מק"ו **ומה אם הגפן כו' מכאן למדו כל נותני טעם שיהיו אסורין**. פי' אף בשאר איסורין. אלמא שטעם כעיקר חייב אפי' בשאר איסורין. ואין חילוק אלא בין היתר מצטרף לאיסור שאינו נוהג אלא בנזיר. ולא בשארי איסורין:

וע"ז מסיק וקשיא על דר"ז. פי' דמכאן סיוע לר' בא בר ממל וקשיא לר' זעירא:

בכל אתר אמר עד שיטעום ממשו של איסור. פי' בשאר איסורין דהיינו שאין טעם כעיקר בשאר איסורין:

וכא אפי' לא טעם. פי' דכאן משמע דאף בשאר איסורין א"צ שיטעום ממשו של איסור אלא שאף הטעם כעיקר:

הלכה ו

חזקיה אמר כוס שמזגו מאיסור ומהיתר. פי' דהיינו שמזגו כוס מים ביין. ונתן לתוך הכוס יין איסור ויין היתר. דהיינו שלא הי' כשיעור מזיגה לא מאיסור לבד ולא מהיתר לבד:

אז אזלינן אחר אחרון. דהיינו כשנפל איסור בתחילה נאסר. דקודם שנפל ההיתר כבר נתבטל האיסור במים שאין יי"נ אוסר בכ"ש אלא יין:

אבל אם נפל ההיתר תחילה אסור. פי' מחמת שהיין איסור אסר את של היתר. ודבר של היתר אינו בטל דנימא כבר בטל היין של היתר והוי כאילו נפל היין במים לחוד שודאי מותר. ורצה לדמות אותו למתני' ואמר:

דר"א היא. פי' דהא ה"נ אין בזה כדי למזוג אלא שבשניהם מזגו סבר ר"א דהולכין אחר האחרון. אבל לרבנן דסברי במתני' שאינו אסור אא"כ יש בו כדי לחמץ. ה"ה הכא צריך שיהא באיסור לבד כדי למזוג:

ומשני דהכא אפי' רבנן מודו שהוא אסור משום דחומר הוא ביי"נ. פי' דיי"נ אוסר בכ"ש יין כשר. ולפיכך כשנפל האיסור בסוף שלא נתבטל תחילה במים אוסר היין כשר בכ"ש וכדפי':

ומקשי ר' יוסי אם חומר הוא. פי' אם הא דאסור כאן מכח חומרא דיי"נ אוסר בכ"ש:

אפי' נפל ההיתר בסוף נמי יהא אסור. דהיין איסור אוסר היין כשר בכ"ש. ולא סבירא לי' לחלק [ולומר] כיון שנפל האיסור תחילה כבר בטל האיסור קודם שנפל היין כשר:

אלא ודאי את רואה את ההיתר כמי שאינו. פי' היין כשר ואותו האיסור:
אם יש בו בנ"ט אסור. פי' כיון שיש כאן דבר שאינו מים שאינו אוסר אלא בנ"ט. ולפ"ז לא אתיא הא דאסור אלא כר"א דסבירא לי' שא"צ שיהא בו כדי לחמץ אלא שהולכין אחר האחרון:
א"ר יוסי בשם ר' יוחנן כוס שמזגו מאיסור ומהיתר. והיינו כדפי'. **את רואה את ההיתר כמי שאינו**. פי' דהיינו כמו שאין שם יין כשר כלל. אלא היין אסור במים ואז משערין בנ"ט. דהיינו אם היין איסור נ"ט במים אסור ואם לאו מותר:
א"ר הושיעה והוא שנפל ההיתר בסוף. פי' אז אין משערין אלא (את) [אם] האיסור לבד נ"ט במים. דאי אין באיסור לחוד כדי נ"ט במים אז בטל האיסור עד שלא נפל ההיתר לתוכו וכיון שבטל אין מין מעורר את מינו לאסור:
ר' אימי בשם ר' יוחנן לא שנייא. פי' דאפי' אם נפל האיסור בסוף נמי רואין את ההיתר כמו שאינו כיון שיש שם ג"כ דבר שאינו מינו:
אפי' מים ויין אפי' נמזג כל צרכו. פי' דהיינו שבתחילה היה היין היתר מזוג במים דה"א שהמים בטל להיין והוי כמו הכל יין. אפ"ה כשנפל לתוכו יי"נ את רואה את ההיתר כמו שאינו כו':
אר"ז הדא דאת אומר בכל ענין. פי' הא דאמר שאת רואה את ההיתר כמו שאינו היינו בכל ענין וכדפי' אח"כ דהיינו שנפל תחילה יי"נ לתוך יין כשר ונאסר דאוסר בכ"ש ואח"כ נפל לתוכו מים חזר והותרו מחמת שאת רואה את ההיתר כמו שאינו כו':
וכולה תנין. צ"ל בכל ענין:
עד כדון שנפלו בזה אחר זה. פי' אמתני' קאי דקתני רא"א אחר אחרון דהיינו אם נפלה של חולין בסוף מותר. ואם נפלה של תרומה בסוף אסור:
ומיבעי' ליה אם נפלו שתיהן כאחד מה אמר בה ר"א. ופשיט לי' נשמעיניה מן הדא כו':
ה"ג של אופין ושל נחתומין בכפרים לאחר ג' ימים ובכרכים לאחר ג' תנורים. פירש בכפרים שאינן אופין כ"כ בג' ימים אבל בכרכים שאופין הרבה לאחר ג' תנורים מותר אפילו ביום א':
רשב"א אומר אף כשאמרו של בעלי בתים לאחר ג' שבתות. אם היה אדם גדול. פירש עשיר שאופין בו הרבה:
או שהיה משיא את בנו ואפה ג' תנורים בג' ימים זה אחר זה נמי מותר. פי' דהעיקר אזלינן אחר תנורים אלא דאמרינן מסתמא אצל בעלי בתים בג' שבתות אופין ג' תנורים אבל אי ידעינן שאפו בג' ימים נמי מותר:

ואף כשאמרו של נחתומין בכפרים לאחר ג' ימים. אס נדחק ואפה ג' תנורים ביום א' זה אחר זה נמי מותר. פי' דהא דאמרינן לאחר ג' ימים היינו בסתמא:

רש"א אף כשאמרו של נחתומין בכרכים לאחר ג' תנורים עד ג' ימים אסורים. פי' דר"ש פליג בתרתי דת"ק סבר דשל נחתומים בכרכים לאחר ג' תנורים היינו אפי' ביום א' ואף בכפרים אם יודע שאפו ג' תנורים ביום א' מותר. ור"ש סבר אף בכרכים כשיודע שאפו ג' תנורים ביום א' נמי [אסור] כדמפרש טעמא שאין זה שאור שלישי שכל מה שנאפה ביום א' הוא מחמת שאור הראשון:

שמשחרית היא בודה לו שאור לכל אותו היום. פי' דהיינו כיון שהיא יודעת כמה תנורים צריכה לאפות באותו היום מתחילה היא מזמנת לכל התנורים. וא"כ כל מה שנאפה ביום א' הוי שיעור ראשון:

ומקשי ואותה עיסה שניה. פי' דהא אינה מותר אלא מעיסה שלישית ואילך ואמאי אפי' עיסה שניה יהא מותר דכיון שנטל שאור מעיסה הראשונה הרי יש בה מאיסור ומהיתר דהעיסה הראשונה עצמה הי' היתר והשאור שלה היה מאיסור:

ומשני מאן תנא חמצן של כותים ר"א. פי' דר"א סבר אף שנתחמץ מאיסור ומהיתר אסור אף דהכא שניהם כא'. ור"א אינו אוסר אלא כשהאיסור אחרון. אלא ודאי לאו דוקא שא"צ שיהא האיסור אחרון אלא רק שלא יהא ראשון. ואף שנפלו שניהם כא' נמי אוסר ר"א:

ה"ג נהוראי את אמר ור' ירמיה בשם ר"ל מאן תנא חמצן של כותים. פי' משמע אבל לרבנן א"צ אלא תנור א' דליהוי האי שאור מאיסור ומהיתר:

ואנן ליכא אמרי כן אלא כו'. ירדו לחמצן של כותים כר"א. פי' דבחמצן של כותים אף רבנן מודו שאסור עד ג' תנורים אף שהוא מאיסור ומהיתר דהחמירו כאן כמו ר"א בכ"מ:

ועוד מן הדא. פי' אף מן הדא נמי שמעינן שאף רבנן מודו לר"א בחמצן של כותים כו':

מה כיחידאי מורי ליה. פי' וכי הורי ליה כיחידאי ולא כרבנן:

לאו משום שירדו כו'. פי' אלא ודאי בהא אף רבנן מודו לר"א שאסר עד ג' תנורים וכדפי':

ירדו לחמצן של כותים כר"א. פי' דבחמצן של כותים לא אשכחן דפליגי:

ועוד מן הדא. פי' מן הדא נמי שמעינן דלא אתיא חמצן של כותים כר"א לחוד אלא אף רבנן מודו נמי לר"א:

דא"ר חנינא דר' אבהו הוי ליה עובדא שלח שאול לר' חנינא כו'. פי' שהיה לו שאלה כגון נידון מתני' שאור של תרומה שלא היה בו כדי להחמיץ וגם שאור של חולין נפל תחילה ולא היה בו כדי להחמיץ. ואח"כ נפל שאור של תרומה:

ואורי לי' כר"א. פי' דאחר אחרון אני בא:

וקשיא לי' מה כיחידאי הורי לי'. פי' הא דמורי לי' כר"א ולא כרבנן:

לאו משום שירדו לחמצן של כותים כר"א. פי' כיון דחזינן דבחמצן של כותים הסוגיא כר"א. והיינו משום דרבים מודו ליה משום הכי פסק אף בשאור של תרומה כר"א משום דלא סבירא להו לחלק:

ומאמר ר' מנא עד מתני' צ"ל אחר המשנה דכלים שסכן בשמן טמא. והפי' א"ר מנא היאך מה דתימר תמן הלכה כר"א. פי' גבי שאור של תרומה פסקינן כר"א כדאמר לעיל שלח שאל לר' חייא ולר' יוסא ואמרין ליה כר"א. אלמא דסתם הלכה כר"א:

וכא הלכה כר"א. פי' אם גם במתני' הלכה כר"א דהיינו שהולכין אחר הראשון:

ומשני ולכל דבר כו'. פי' וכי לכל דבר פסקינן הלכה כר"א:

היכא דפסק פסק והיכא דלא פסק לא פסק:

הלכה ז

ה"ג מ"ט דר"א האחרון מוציא את הראשון. פי' משו"ה סבר אחר הראשון אני בא. דכשהוא פולט פולט הראשון תחילה:

מ"ט דרבנן הראשון מוציא את האחרון. פי' דהיינו כשהוא פולט פולט האחרון תחילה:

ר' יהודה ור"א שניהם אמרו דבר אחד. פי' דשניהם סברי שהאחרון מוציא את הראשון:

והשתא מפרש היכן אמר ר' יהודא מילתי'. ואמר. צלוחית שפיה צר. פי' וכשמטבל את האזוב ומוציא דוחק פי הכלי את האזוב וה"ל לחוש שמא מחמת דוחק נכנס מה שבחוץ לאזוב. דהיינו מי חטאת לפנים ויצא משקה אזוב גופה לחוץ **סברי רבנן דטובל ומזה כדרכו**. פי' דסברי שהראשון מוציא את האחרון בתחילה דהיינו שאם נבלעו שתיהן ויצא א' אמרינן מסתמא יצא האחרון וכ"ש שאינו יוצא הראשון כדי שיכנוס האחרון דכיון שיש ריוח שיכול להיות משקה אמרינן מסתמא נשאר ממי חטאת ומכח דוחק הכלי לא נכנס לכלי כלל אלא נטף לתוך הכלי **ור' יהודא אומר הזיה ראשונה**. פי' שאינו מזה אלא הזיה ראשונה. דאמרינן מסתמא נשאר בה מי חטאת כדי הזיה ראשונה אבל הזיה שני' אמרינן שמא מחמת דוחק הכלי נכנס נמי חטאת לפנים ויצא משקה האזוב לחוץ ופסול להזאה. אלמא דסבר ר' יהודא גבי ב' בלועין שהאחרון מוציא את הראשון. ולפיכך אף הכא חששו שמא האחרון נכנס ויצא הראשון דהיינו משקה האזוב גופה. אבל אי אמרינן גבי ב' בלועין שהראשון מוציא את האחרון כ"ש שזה אינו נבלע כדי שיצא הראשון שאף אם היה בלוע היה יוצא תחילה:

וע"ז אומר דסובר כר"א:

ה"ג כמה דר' יהודא אומר האחרון מוציא את הראשון כן ר"א אומר האחרון מוציא את [**הראשון**] **ומיבעי לי' עד כדין שסך מכאן ומכאן**. פי' שסך מב' צדדין אז איכא למימר דסבר ר"א שהאחרון מוציא את הראשון מצד זה לצד זה. ומצד זה לצד זה:

סך מכאן ומצא מכאן מתו. פי' אם סך מצד אחד ומצא ג"כ באותו צד. אי אמרינן גם בזה האחרון מוציא את הראשון או לא:

ופשיט ליה **מן הדא דאמר לא סוף דבר צלוחית אלא אפי' ספל**. פי' דהיינו שהוא רחב מאוד אלא שלקח אצל הדופן סמוך לו מאוד סבר ר' יהודא שאינו מזה אלא הזאה ראשונה. והא ודאי לא מיסתבר לומר שרוצה להזות מצד השני. דהא ודאי התם לא יצא המשקה של אזוב שהרי לא דחק התם כלל. אלא ודאי ברוצה להזות ג"כ באותו צד. וסבר ר' יהודא שאינו מותר אלא הזאה ראשונה. אלמא דאף באותו צד גופא חיישינן שנכנס אחרון דהיינו מי חטאת ויצא הראשון דהיינו משקה האזוב גופא. וכ"ש שאם היו שרהן בלועין שהאמרון מוציא את הראשון אפי' מצד א':

ור' יהודא ור"א שניהם אמרו ד"א. אלמא דר"א נמי סבר כן. וא"כ לפ"ז הא דקתני במתני' ר"א אחר הראשון אני בא היינו אפי' בשסך מכאן ומצא מכאן:

הלכה ח

ה"ג ראב"ש מתיר לכהנים ואוסר לזרים:

ר' יוחנן בעי מה בין תרומה אצל הזרים מה בין שביעית אצל הכהנים. פי' דכמו דלזרים אסור תרומה כן לכהנים אסור שביעית וכיון שיש בה כדי לחמץ היה לך לאסור ואמאי מתיר ראב"ש:

תרומה אצל הזרים אסור שביעית אצל הכהנים מותר. פי' בתמיה ואמאי מתיר ראב"ש. ומשני **תפתר שנפל שאור של תרומה תחילה. לא באה שביעית אלא לפגם**. פי' דכל מה שהיה צריך להחמיץ כשר החמיץ מכח התרומה ומה שמחמיץ אח"כ מכח שביעית היא לפגם. וראב"ש סבר נט"ל מותר ולפיכך צריך לאסור שאף תרומה אסור להם והיא נתנה טעם לשבח לפיכך אסור אבל לכהנים שאינו אסור אלא מחמת שביעית והיא נט"ל לפיכך מותר:

אבא מרי אומר ראב"ש סבר כשיטת אביו דספיחין מותרין. וכדמסיק [דגם] של ירק ואפי' של זרעים דהיינו תבואה סבר דמותר ולפיכך מותר דאין איסור כלל בשביעית והא דאסור לזרים היינו מחמת תרומה:

רבנן דקסרין אמרין אחת בשיטת אביו ואחת בשיטת חכמים. פי' דראב"ש סבר בחדא כאביו פי' דהיינו שנטל"פ מותר ולפיכך מותר לכהנים אף שנפלו שניהם כא' דהא מה

שהחמיצו יותר מכשיעור הוא נט"ל ומותר והוי כאילו לא נתנה טעם כלל. ואין אנו חוששין אלא מה שהחמיץ עד כשיעור וזה היה משניהם. דהיינו משביעית ומתרומה ותרומה מותרת לכהנים לפיכך מותר לכהנים דהוי כמו שאין בזה כדי לחמץ ובזה כדי לחמץ שמותר לכו"ע. ומה שאסור לזרים היינו משום דלזרים אף תרומה אסורה והוי כולו איסור ואין כאן היתר כלל ואף שאין בזה האיסור כדי לחמץ ואין בזה האיסור כדי לחמץ אלא בצירוף שניהם כיון שאין אתה חושב מה שהחמיצו יותר מכשיעור ע"ז אמר דסבר כחכמים דשני שמות מצטרפין וה"ה הכא שביעית ותרומה נמי מצטרפין לאסור לזרים:

הלכה ט

ה"ג חתיכה של ק"ק ושל קדשים קלים שנתבשלו כו' כצ"ל:

הדרן עלך פרק התרומה.

ה"ג תני פגול ונותר של קדשים קלים. פי' דקאי אמתני דקתני חתיכה של ק"ק. ושל פיגול. היינו אפי' בקדשים קלים:

ותי' של ושל ושל. מיותר:

ה"ג א"ר יונה פיגול ונותר לאחר זריקה לא כלפני זריקה. דהא אסור אף לאחר זריקה:

ולא אמר אלא פגול ונותר דבר שאין זריקה מתירתו. פי' מחמת האיסור שיש בו:

הא בקדשים קלים הואיל והן מותרין לאחר זריקה כו'. פי' דדייק מדנקט פסול פיגול הא אין זריקה מתירתו והוי כלפני זריקה וא"כ קשה ל"ל כלל פסול פיגול ליתני קדשים סתם לפני זריקה שאסור לזרים ולכהנים אלא ודאי שאין לוקין עליו משום זרות:

מתיבות ר' יונה עד פיגול מיותר ותיבות בקדשי קדשים מיותר:

ומתיבות ר' יוסי עד פיגול מיותר:

וה"ג א"ר יוסי פיגול ונותר לאחר זריקה לא כלפני זריקה הן כו'. פ' דדחי לעולם איכא למימר דקדשים קלים לפני זריקה לוקין עליהם משום זרות והא דנקט פיגול היינו משום דרוצה להודיענו בפסול דלאחר זריקה לכך נקט פיגול שאף לאחר זריקה הם כלפני זריקה אבל לעולם לפני זריקה אף בלא פיגול לוקין משום זרות:

א"ר אבין לשון מתניתא. תי' לשון מיותר:

מתניתא מסייע לר' יוסי. פי' דקתני בהדיא שלוקין עליו משום זרות לפני זריקה:

רשב"ל אומר במחלוקת. פי' אף הסיפא דהיינו ק"ק וק' קלים שנתבשלו עם חולין דקתני שאסור לטמאין נמי במחלוקת דלר"ש מותר אף לטמאין:

ור' יוחנן אמר ד"ה. פי' דהכא אף ר"ש מודה מפני שכולן שם קדשים אחד הוא דהיינו בין קדשי קדשים ובין קדשים קלים לכך מצטרפין:

ומקשי וקשיא על דרשב"ל לא כן סברינן מימר כולהון שם תרומה מצטרפין. פי' גבי התרומה והביכורים מצטרפין וקאמר דלא נצרכה אלא לר"ש דאף שסובר גבי ערלה וכלאי הכרם שאין מצטרפין מודה שכולהון שם תרומה מצטרפין. וא"כ ה"נ נימא שכולהון שם קדשים מצטרפין:

לשון תרומה. צ"ל שם תרומה:

לשון טומאה ולשון זרות. צ"ל שם קדשים. ומשני **סבר ר"ל כהדא דתני בר קפרא**. פי' באמת מתני' דריש פירקין סבר דר"ש מודה בשכולהון שם א' דמצטרפין. אלא דרשב"ל פליג עלי' וסבר כהדא דתני בר קפרא. **דתני בר קפרא חתיכה של ק"ק ושל ק"ק שנתבשלו עם החתיכות ר"ש מתיר אף לטמאים וחכמים אוסרין אלא דלדידי' סיפא במחלוקת**:

פרק ג

הלכה א

אית תנא תנא בסומך לפיריו. פי' שאף בסומך לפיריו אסור משום ערלה אף שאינו פרי:

ואית תנא תנא בעורל את פריו. פי' היינו המסבב את הפרי אסור משום ערלה אף שאינו פרי. והשתא מפרש **מ"ד בסמוך לפריו**. פי' דבסמוך לפריו אסור משום ערלה וא"צ שיהא מסבב את הפרי:

קליפין וגרעינין במשמע. דגרעינין נמי סמוך לפירי:

ומ"ד בעורל את פריו. פי' שאינו אסור אלא המסבב את הפרי:

קליפין במשמע ולא גרעינין. פי' משום דגרעינין אין מסבבין את הפרי:

מ"ד בעורל מ"ד בסומך. צ"ל להיפך. מ"ד בסומך. מ"ד בעורל:

וגרעינין מניין פי' דהא קי"ל דגרעינין נמי אסורין וא"כ קשיא מנין:

הוי סופך מימר בסומך לפריו. פי' דהאי תנא נמי סבר שאף הסמוך לפריו אסור משום ערלה דמערלתו תרתי משמע אלא דמר אמר חדא ומי אמר חדא:

אית דבעי נשמיעיני' מן הדא. פי' למ"ד בעורל את פריו. הא דקליפין אסורין היינו דדריש מערלתם ערלתו בעורל את פריו ופריו עורלו. פי' או שהוא מסבב את הפרי או שהפרי מסבבו אסור משום ערלה וגרעינין הרי הפרי מסבבן ולכן אסורין:

ה"ג וערלתם ערלתו את פריו בעורל את פריו ופריו עורלו כו'. כצ"ל:

עד שיבוא הכתוב ויפרש לך כו'. פי' שהוא מותר בהנאה:

תני חזקי' ופליג מיותר כאן:

וכי מה איסורו לכלב. צ"ל וכי מה אסרו לכלב. פי' הוא סיוע לר' אבוהו דסבר כל מקום שנאמר לא יאכל אסור בהנאה עד שיפרש לך הכתוב היתר כמו שפי' בטריפה. וא"כ קשה למה פי' בטריפה שמותר להשליך לכלב. וכי (מה) [מי] אסרו. אלא ודאי בכל מקום שנאמר לא יאכל אסור בהנאה לכך צריכה התם היתר:

קימיתי' בגיד הנשה של נבילה. פי' הא דמותר בהנאה גיד הנשה איכא למימר דהיינו משום דגיד הנשה של נבילה ודאי מותר. דכשהותרה נבילה היא וגידה הותרה ומסתמא כל בהמה שחוטה לא גרע מנבילה:

שקבע לה הכתוב זמן. פי' לאיסור עד י"ו בניסן ומסתמא אינו אסור בהנאה כיון שאינו אסור אלא עד אותו זמן מסתמא לא חמיר איסורו כ"כ שיהא אסור בהנאה. והא דחמץ אסור בהנאה. היינו משום שאותו חמץ שהיה בפסח אסור לעולם:

ה"ג א"ר מנא הם מיעוט איסור הנאה. פי מדכתיב שקץ הם משמע לא שהם עצמו אסורים ולא בהנאה שלהן:

פן תקדש. פן תוקד אש. פי' אלמא שצריך לשרוף אותם וכל מקום שנאמר פן אינו אלא ל"ת:

עשה לרחקו כתיב. דהיינו הנאה לא כתיב אלא עשה דכתיב וערלתם ערלתו ומיני' נפקינן לאיסור הנאה:

ל"ת לאוכלו כתיב ערלים לא יאכל. ומיבעי לי' אם לוקה על הנאה שלו:

מתני' פליגא על ר' יוחנן. פי' דאמר גבי שור הנסקל שאין ל"ת שלו מחוור והכא משמע דלא יאכל את בשרו איירי בהנאה א"כ הרי ל"ת מחוור ואמאי אינו לוקה. ומשני **פתר לה בשקדמה בעלים ושחטוה כו'**. פי' האי לא יאכל את בשרו מוקים לה לשקדמוה בעליהם ושחטוהו:

הכא את אמרת הכין. והכא את אמרת הכין. פי' לעיל א"ר אבהו כ"מ שנאמר לא יאכל אסור בהנאה והכא את אמר שאין לוקין על הנאה של שור הנסקל מפני שאין הלאו מחוור והרי כתיב לא יאכל את בשרו שהוא לאו ג"כ על הנאה לדידי':

א"ל חדא משמי' דר"א וחדא משמי דר' יוחנן. פי' דפליגי:

רבנן דקיסרין ר' אבוהו בשם ר' יוחנן. פי' שרבנן דקיסרין ור' אבוהו בשם ר' יוחנן אמר ג"כ שכ"מ שנאמר לא יאכל את תופס איסור הנאה. ופליגי אהאי דאמר לעיל העושה איספלנית משור הנסקל שאינו לוקה מפני שאין הלאו מחוור והשתא הלאו מחוור מדכתיב ולא יאכל את בשרו:

דאפי' תיקו קודם שנגמר דינו אם שחטו הבעלים שאסור באכילה דא"כ אף התם אסור בהנאה וכ"ש כשנסקל:

אין את תופס. תי' אין מיותר:

תני חזקי' מסייע לר' יוחנן. **ט"ס וצ"ל תני חזקי' ופליג**. פי' דאפי' כתיב לא יאכל אינו אסור בהנאה **ממשמע שנאמר**. פי' ואי קשיא לך ממשמע שנאמר כל חלב שור וכשב כו' לאיזה דבר נאמר וחלב נבילה. פי' להיתר הנאה. וכי מי אסרו כיון דסבר שלעולם מותר בהנאה. ומשני:

בא להודיעך שאפי' למלאכת גבוה מותר. וכן הא דמייתי דם ונבילה וטריפה הכל כדי שלא יקשה לך למה נכתב שם היתר הנאה מהיכי תיתי לאוסרו:

ומשני מתני' מסייע לדין פי' כשהוא אומר לא תאכל עליו חמץ למדנו שהוא אסור בהנאה. פי' דכ"מ שנאמר לא יאכל כו' אסור בהנאה הא מת"ל לא יאכל חמץ כו':

דר' יאשי' והיינו כר' יוחנן שכ"מ שנאמר לא יאכל אסור בהנאה:

ר' יצחק אמר א"צ. פי' האי קרא דלא יאכל עליו חמץ. **לעשות את המאכיל כאוכל**. כדפי' דמק"ו ילפינן. ומה אם שרצים קלים כו' הא מת"ל לא יאכל חמץ לאוסרו בהנאה:

בגין דכתיב. פי' לא יאכל שמיותר לכך מוקמינן לי' אהנאה אבל מלא תאכל לא ידעינן והיינו כחזקי' דפליג. והשתא מסיים. **הדא מסייע לחזקיה**. פי' דברי ר' יצחק:

והדא מסייע לר' יוחנן. פי' דברי ר' יאשי':

מפשיטא שאין הקרקע עד א"ר יוחנן סמנים בב"ב. כתובה בשיבוש. וכצ"ל. צר צורה בקרקע. פי' ועבדה פשיטא שאין הקרקע נאסר כדאמרינן בגמ' אלהיהם על ההרים כו':

צבעו דבר שיש בו רוח חיים אילו השתחווה לו לא אסרו מפני שצבעו אסרו. בגד שצבעו וחתכו ועשאו מוכין. פי' שצבע בצבע של ערלה:

מה את עביד ליה. פי' לאותו בגד:

כמוסגר או כמוחלט. פי' כבגד מוסגר או כבגד מוחלט:

אין תעבדיני' כמוסגר מותר אין תעבדיני' כמוחלט אסור:

בגד גדול שצבעו ע"מ לחתכו מוכין צריכה. פי' ועדיין לא חתכו:

מהו. אפי' אין תעבדיני' כמוסגר אפשר שהכא אסור כיון שעדיין לא חתכו. או כיון שצבעו ע"מ לחתכו אפילו אין תעבדיני' כמוחלט מותר:

צבעו והקדיח. פי' הצבע:

מ"ד נט"ל מותר אוף הכא מותר. מ"ד נט"ל אסור אוף הכא אסור:

צבעו בקליפי אגוז של ערלה וחזר וצבעו בקליפה אגוז של חולין אם היה צריכה לצביעה ראשונה. פי' השתא אחר הצביעה השניה. דהיינו אילו היה צובע תחילה בצביעה השניה לא היתה יפה כ"כ כמו השתא אסור ואם לאו מותר:

צבעו בקליפי אגוז של ערלה וחזר וצבעו בקליפי רמון של חולין. פי' אם מין בשאינו מינו בטל או לא. **ורצה לפשוט ייבא כהדא עיגולי דבילה הגדולים מעלין את הקטנים**. אלמא אף שאינן שווין מעלין זה את זה **והקטנים מעלים את הגדולים**:

רב הונא אמר כיני מתני'. פי' דאזלינן בכולהו לקולא:

הגדולים מעלים את הקטנים במשקל. והקטנים מעלין את הגדולים במנין:

ודחי **תמן הוא ראוי לחתכו**. פי' והיה שוה:

ברם הכא אינו ראוי לחתכו. פי' ולהיות שוה:

מה דמי לה גזים גזיזות. פי' מה את יכול לפשוט ממנו:

גזים גזיזות דהיינו שצבע בצבע של מין אחד דהיינו בתחילה אגוז של ערלה ואח"כ אגוז של חולין אלא שבתחילה צבעו כל הבגד כולו כא' ואח"כ צבע כל חתיכה בפ"ע אחר שחתכו. או שצבע חתיכות חתיכות בעודן מחוברין:

בגין למיעבד דורדסין. פי' דהיינו אם ירצה למעבד דורדסין יחתוך אז איכא למיפשט מעיגולי דבילה הגדולים מעלים את הקטנים דהכי נמי הרי הם גדולים וקטנים:

א"ר יוסי בר בון מה דמי לה בגד גדול שצבעו ע"מ לחתכו מעבדיני' דורדסין. כבר פי' לעיל בסמוך. **ורצה לפשוט ייבא כהדא ר' יהושע אומר תאינים שחורות מעלות את הלבינות והלבינות מעלות את השחורות**:

ודחי תמן מין במינו. פי' אלא שהמראות אינן שוות:

ברם הכא מין בשאינו מינו. דבתחילה צבעו בקליפי אגוז של ערלה ואח"כ צבעו בקליפי רמון של חולין שאינו מינו כלל:

מה דמי לה. פי' מה אתה יכול לפשוט ממנו:

צבעו בקליפי אגוז של ערלה ואח"כ צבעו בקליפי אגוז של חולין צבע אחר. פי' דהוי נמי מין אחד אלא שהמראות אינן שוות אז יכול לפשוט שאחד יכול לבטל את חבירו:

אמר ר' יוחנן סממנין בסממנין. פי' דהיינו אם נתערב סממנין של ערלה עצמן בסממנין של חולין אז בטילים במאתים כיון שהאיסור של ערלה בעין:

מי צבעים במי צבעים. פי' אם נתערב מים ששרה בהם צבעים של ערלה במי צבעים של חולין:

בטיליין. דאינו בעין ואינו אלא שנהנה מאיסור ערלה והנאת ערלה בטילין ברוב כדמפרש ר' בא בר ממל. **ומקשי מתני' פליגי תבשיל שבישל בקליפי ערלה ידלק**. פי' וקתני

בסיפא נתערבה באחרות ואחרות באחרות כולן ידלקו. מ"ש שנתבשל בקליפי ערלה שאינו בטילה ברוב. ומ"ש ששרה בהן קליפי ערלה שבטילין ברוב. **ומשני תפתר בקדירה בקדירות**. פי' הא דקתני במתני' דעולה באחד ומאתים. היינו שנתערב הקדירה עצמה דהוי דבר חשוב אבל אם נתערב תבשיל עצמו בתבשיל אחר באמת היה בטל ברוב כמו מי צבעים. וה"ה במי צבעים אם היה נתערב הקדירה בין הקדירות לא היה בטל עד מאתים ואחד:

א"ר יוסי. פי' לעולם מתני' איירי בתבשיל שנתערב בתבשיל חולין. ואפילו הכי אסור לאוכלו עד שיהא בו מאתים ואחד ולא קשיא מהא דר' בא בר ממל הנאת ערלה בטילה ברוב. דכי מסבר סבר ר' בא בר ממל שמותר לעשות כן בתחילה. פי' דהיינו שאם נפלה מי צבעים של ערלה במי צבעים של חולין בטילין ברוב ומותר לצבוע בגד לכתחילה לא לשעבר וכדמפרש מאי כדין דהיינו אם צבע בו בגד אם היה באיסור לבד כדי לצבוע רוב בגד אז אפי' בדיעבד אסור הבגד. דאם אין בו כדי לצבוע רוב בגד אז בדיעבד מותר. אבל לכתחילה אף שלא הי' בו כדי לצבוע רוב בגד נמי אסור עד שיהא בו א' ומאתים. וה"ה גבי תבשיל אסור לאכול לכתחילה עד שיהא בו א' ומאתים:

אותו האיסור שבו. צ"ל יש בו:

אם יש בו כדי לצבוע. פי' הרוב מהבגד:

אלו דברים של גוים אסורין ואיסורן איסור הנאה כו'. כצ"ל:

חרס הדרייני. פי' שהיו עושין חביות מטיט הדרייני שהוא בולע יין לתוכו [והיו] שופכין היין לתוכו והי' נבלע כל היין בין הדפנות. והיו שוברין את החביות ומוליכין עמן כשהיו הולכין בדרך. ובמקום שהיו רוצים לשתות היו נותנין זה החרס לתוך המים והיה פולט היין לתוכו. ותני הכא דאם הוא של גוי שהוא אסור בהנאה:

אר"ז ר"מ היא כו'. ואיסורו איסור הנאה:

דברי ר"מ כו'. כצ"ל:

ומקשי מה אנן קיימין. פי' הא דקתני דחרס הדרייני אסור בהנאה לר"מ. משמע דרבנן סברי שהוא מותר:

אם בשנתנו בתבשיל ד"ה אסור. פי' אפי' לרבנן דהא פולט יין נסך ממש ואינו איסור הנאה אלא איסור אכילה:

אם למכור חוץ מדמי יי"נ שבו ד"ה מותר. פי' דהיינו אפי' ר"מ מודה כיון שלא נהנה מאיסור יי"נ:

אלא כי אנן קיימין. פי' דפליגי ר"מ ורבנן:

בשנתנו ע"ג תבשיל. דר"מ אוסר משום שנהנה מריח יי"נ. ורבנן לא אסרו בהנאה כיון שאין היין בעין:

ומיבעי לי' מהו לסמוך בו כרעי המטה. פי' אם מותר בו שארי הנאות שאינו מחמת יי"נ לר"מ או לא:

ופליגי ר' לעזר ור' יוחנן כו'. ומיבעי להו **ההן בגד דתנינן הכא**. פי' שצבעו בקליפי ערלה שצריך לשרוף הבגד אם מותר לסמוך בו כרעי המטה. דהא אינו נהנה מהצביעה. או כיון שאיסורו ניכר דהיינו הצבע אסור:

ואיקפד לקיבליה. פי' שהיה מקפיד עליו למה הוא שואל אותו דהא ודאי אסור וכדמפ':

אפי' למ"ד מותר הכא אסור. פי' אפי' למאן דסבר גבי חרס הדרייני שיהא מותר לסמוך בו כרעי המטה מודה הכא שאסור וכדמפרש מפני שכאן איסורו ניכר:

כד נחתית מן אילפא. פי' מן הספינה:

שמעית קלי' דר' יעקב בר אחא יתיב מתני כו' ותנינן רשבג"א ימכור כולו לגוי חוץ מדמי יי"נ שבו. פי' וקשה אמאי לא פליג רשב"ג ג"כ אבגד שימכור כולו לגוי חוץ מדמי אותו כרכר:

ומשני חגי קשיתיה וחגי קיימיה. פי' הוא עצמו הקשה. והא עצמו תירץ:

תמן. פי' גבי יין נסך:

אין דרך בני אדם ליקח יין מן הגוי. פי' ולכך מותר למכור לגוי חוץ מדמי יי"נ שבו. כיון שאינו נהנה מן האיסור:

ברם הכא. פי' וגבי בגד:

דרך בני אדם ליקח בגד מן הגוי. לכך אסור למכור אפי' לנכרי חוץ מדמי כרכר שבו. לא משום הנאה. אלא דחיישינן שמא ילך הנכרי וימכור לישראל והוא לא ידע שצבעו בקליפי ערלה ויבוא לידי תקלה לפיכך גזרו שלא ימכור כלל לנכרי:

הלכה ב

מאן תנא סיט ר' מאיר. פי' הא דקתני במתני' שיעור סיט. היינו אליבא דר"מ שסובר ידלק כל הבגד ולא בטלי כלל. שזה א' מעשרה דברים המקדשין לר' מאיר. והיינו דוקא בסיט אבל פחות מסיט לא ידלק. אבל לרבנן דסברי שיעלו בא' ומאתים. אין חילוק בין סיט לפחות מסיט. דאפי' פחות מסיט צריך מאתים וא' לרבנן:

צמר בכור שטרפן. פי' אם טרפן בעודן צמר בטיל ברוב:

ומקשי איתיבי' חנינא ציפוראה כו'. ליטרא בשמונה ולא הודו. פי' דקתני בברייתא ליטרא בשמונה ולא הודו. דהיינו שיהא ליטרא צמר בכור בטל בשמונה ליטרין ולא הודו ואת אמרת שבטל ברוב:

מאילולי עד האורג. ט"ס. וצ"ל אילו לא מתניתא ולא מתניתין היא. פי' דממתניתין נמי יוכל להקשות. דקתני האורג מלא הסיט כו'. אלמא שאינו בטל ברוב:

ומשני א"ל אילו איתתבת תמן. פי' ממתניתין:

הות יאות. פי' דה"א בהאי דקתני בטל ברוב היינו בעודו צמר קודם שעשה חוט. לכך מקשי מברייתא דליטרא בשמונה דברייתא ודאי איירי קודם שעשאו חוט. דאחר שעשאו חוט לא היה הוה אמינא שליטרא בשמונה. שאפילו סיט לר"מ ידלק ולרבנן אינן בטילין אלא בא' ומאתים וכ"ש ליטרא:

ה"ג תמן תנינן אלו הן הנשרפין ואלו הן הנקברין. פי' וחשיב התם משיער הנזיר ופטר חמור בהדי הנקברין. **וע"ז מקשי הכא את אמרת ישרפו.** פירש הכא במתני' תנא האורג מלא הסיט משיער הנזיר ישרפו:

ואת אמרת הכא יקברו. פי' התם חשיב בהדי נקברין:

ומשני כאן בשק כאן בשיער. וכדמפרש טעמא דבשק מצי לחטט אחריו וחיישינן שמא יקח אחר כשרואה שקברו. לכך קתר במתני' ישרפו. והתם איירי בשיער שאינו מצוי לחטט אחריו לכך לא חיישינן:

כאן במקדש. פי' הא דקתני גבי שיער נזיר ישרף במקדש כדינו. והא דקתני יקבר היינו במדינה אם גילח שערותיו:

כאן בנזיר טהור. פי' הא דקתני יקבר בנזיר טמא והא דקתני ישרף בנזיר טהור ואידי ואידי במקדש הכי תני לה במס' נזיר:

ומקשי והתנינן פטר חמור. פי' הכא גבי ישרפו. והתם תני יקברו. והתם ליכא לחלק בין מקדש ובין גבולין:

אלא כאן בשק כאן בשיער. פי' הא איכא לפלוגי:

כאן בשק. פי' בשק ישרף כדפי' שהרי מצוי לחטט אחריו. אבל בשיער יקברו שאינו מצוי לחטט אחריו:

א"ר יוסי בר בון. פי' שהוא מתרץ. **הן דתימר ישרף שערו.** פי' הכא איירי בשערו של פטר חמור והתם איירי בגופו של פטר חמור:

הדא דתימא בקדשים שאין להם מתירין. פי' דהיינו קדשי מזבח שהן קרבן:

אבל בקדשים שיש להם מתירים. פירש דהיינו קדשי בדק הבית שעומדין לפדותן ולצאת לחולין אין אוסרין בכל שהו אלא שצריכין סיט. פירש שיעור סיט:

ומקשי והא מתני' פליגי. פי' על האי סברא:
האורג מצמר הבכור מלא הסיט בבגד ידלק כו'. פי' דהכי תני במתני' דגבי בכור אינו אוסר אא"כ סיט. **ובכור לאו כקדשים שאין להם מתירין**. פי' הרי בכור נמי אינו יוצא בפדיון. והוי כקדשים שאין להם מתירין. אפ"ה אינו אוסר אלא בסיט:
ובכל האי סוגיא בקדשיס שיש להם מתירין שאין להם מתירין. צ"ל להיפך:
אית דתני לה בשם ר"מ. פי' הך סיפא דקתני האורג מלא הסיט משיער הבכור עד סוף מתני' דקתני בכולם ידלק. ולא תני דעולה. אתיא כר"מ הא לרבנן אף הכא עולה:
ואית דלא תני לה בשם ר"מ. פי' דבהא ל"פ דאף רבנן סברי דאינו עולה כו':
ומקשי מאן דתני בשם ר"מ. פי' דרבנן פליגי עליו:
אית ליה עשרה דברים מקדשין. פי' דמשמע דבעשרה דברים פליגי עליו רבנן. והיינו ששה המנויין במתני' אגוזי פרך כו' והך תלתא בפירקין. דהיינו בגד שצבעו בקליפי ערלה. והאורג מלא הסיט מקליפי ערלה. ומי שהיו לו חבילי תלתן. הרי תשע. והך דהכא הרי עשרה:
אבל מאן דלא תני לה בשם ר"מ. פי' אלא אף רבנן מודו. וא"כ הא לא חשבינן בהדי עשרה דברים. ומנין לי' עשרה דברים:
ומשני דסבר כר"ע דאף ככרות של בעה"ב הוי דבד שבמנין ואוסר לר"מ בכ"ש. וא"כ הוי שבעה דמתני' ושלשה השנוין בפירקין כדפי' הרי עשרה:

הלכה ג

גידולי ערלה. צ"ל גחלי ערלה:
שעיממו. פי' דהיינו שאין יכול להדליק קיסם מאיליו **הרי אלו מותרין**. פי' כיון שאינו נהנה מאיסור בעין:
ומקשי ולא מתניתא היא כו'. פי' דמסיים התם בשלה ע"ג גחלים הפת מותרת:
ר"ח אומר לית כאן. פי' שיבוש הוא אבל באמת לית כאן בשלה ע"ג גחלים. ולהכי אשמעינן ר' חייא בשם ר' יוחנן:
ר' מנא אמר אית כאן. פי' באמת תני התם בשלה ע"ג גחלים. אלא דהתם איירי שהגחלים אינן עצמן מאיסורי ערלה אלא שהעצים נתייבשו בקליפה ערלה תחילה ואח"כ נעשו ממנה גחלים. ואתא ר' חייא בשם ר' יוחנן לאשמועינן שאפי' היו העצים גופן של ערלה ועשאן גחלים ועממן הרי זו מותרת כיון שאינו נהנה מאיסור בעין:
שעשאן סיד. פי' ששרפן ועשאן סיד. פי' דהוי כמו גחלים:
אית תני תני שעלו מטומאתן. פי' מטומאת נגע:
מ"ד עלו מידי טומאתן. פי' שבטלה ממנו הטומאה:

הרי אלו מותרות. פי' שבטלה ממנו אף האיסור:
הרי אלו אסורות. פי' שלא בטלו:
מפרש מ"מ אסורות בהנאה היאך כתיבא:
ומפרש דכתיב צרעת ממארת. תן בו מארה. פי' הוא לשון קללה. דהיינו שיקולל מבלי שיהנה ממנה שום אדם:
חוץ מאפר הבא מחמת ע"ז. פי' דכתיב ולא ידבק בידך מאומה:
הרי אפר הבית. פי' בית המנוגע:
הרי אינו בא מחמת ע"ז. פי' ואמרינן לעיל שהוא אע"ג דאמר כל הנשרפין וא"כ איכא למימר דחוץ מנשרפין איכא אחרינא. והיינו משום דע"כ לאו דוקא נשרפין. דהא אפר הבא מחמת ע"ז נמי אינו נשרף. ולא אתא אלא לאפוקי נקברין דהתם כולן אסורין בהנאה:
דכתיב נתיצה. ט"ס. וצ"ל דילפינן נתיצה. פי' מע"ז והוי כע"ז:

הלכה ד

עשרים וארבע. צ"ל עשרים וחמש זירין:
וארבע מנהון. פי' מהחבילות:
חד אמר עשרה דברים מקדשין. פי' לר"מ דסבר שאין דרכו להימנות אלא עשרה דברים לחוד:
וחד אמר כל הדברים. פי' שדרכו להימנות דיש יותר מעשרה:
ה"ג ר' יעקב בר אחא אמר מתניתא פליגא על מ"ד דברי ר"מ כל הדברים מקדשין:
דתנינן תמן למה הוזכרו רמוני בדן. פי' לחלק בין שארי רמונים הרי כולהו שווין לענין מעשרות:
אלא שיהא מקדשין בכ"ש. פי' ואינן צריכין [שיעור] והשתא קשה. **והני רמונים**. פי' שאר רמונים **אין דרכן להימנות**. פי' בתמיה אלא ודאי שאין כל הדברים שדרכן לימנות מקדש אלא עשרה דברים. **ומשני רמוני בדן ע"י שהן חשופות דרכן להימנות**. ולעולם כל הדברים שדרכן להימנות מקדש אלא ששאר רמונים אין דרכן להימנות:

הלכה ה

ר' יונה בעי הא שקידי פרך לא. פי' מדלא נקט אלא אגוזי פרך משמע דוקא אגוזים ולא שקידים:
ה"ג מתני' פי' דקתני חביות סתומות:

בסתומה בין הסתומות אבל בפתוחה בין הסתומות ונסתמו צריכה שיעור. פי' אז אינו אוסר בכ"ש אלא שצריך לשיעור לבטל:

ומקשי האיך אפשר בפתוחה בין הסתומות להתערב. ומשני אר"ז לאו פתוחה לגמרי אלא משום דסתימת החנוני יותר חזקה מסתימת בעה"ב. ופתיחת החנוני נקראת אצל בעה"ב סתימה. והשתא איירי הא דקרי הכא פתוחה היינו פתוחה אצל החנוני ואצל הבע"ה נקראת סתומה ומש"ה אינו יכול להכיר אותה. דחילוק מעט ביניהם ולהכי צריכה שיעור. פי' משום דנחשב לו כפתוחה ופתוחה אינו דבר חשוב. **והשתא מסיים והדא דתני ונסתמו כו'. כצ"ל**. פי' לאו שנסתמו אח"כ בפועל אלא שחזר בעליה ונטלה. פי' הבעה"ב. שאם היה בשעת העירוב אצל בעה"ב ודאי לא היה בטל. שאצלו נקראת סתומה מ"מ השתא כשנתערב בשעה שהי' אצל החנוני דהוי פתוחה. אף שחזר אח"כ בעליה ונטלה דהוי כנסתמה אפ"ה צריכה שיעור אבל בטילה:

תרומה נוהגת בכל. פי' ולא שייך לומר הראוי לתרומה שהרי כולן ראויין:

הלכה ו

כבר קנסו בידו. פי' די לו הקנס שחייבו להפצוחית ובודאי לא יעשה מזיד:

ה"ג דלעת ששלקה בבית אביה. פי' בעודו מחוברת:

מהו שתטבול למעשרות. פי' שהאור טובל. ומבעי לי' אם טובל ג"כ במחובר או לא:

שלוקה כמחותכת היא או לאו. פי' ומטמא טומאת אוכלין או לא:

מילתי' דשמואל אמר כו' כצ"ל:

נתפרסו ככרות כו'. פי' משמע דוקא נתפרסו. הא כל זמן שהן שלימין אינן בטילין ע"ז אמר דמתני' דר"ע:

הלכה ז

איזו ספק ערלה. פי' דמותר בסוריא:

אף זה ספק אסור בסוריא. פי' זה הספק אסור אף בסוריא:

ה"ג איזו ספק כלאי הכרם. פי' שמותר בסוריא **כרם של כלאי הכרם וירק נמכר חוצה לה**. פי' לאותו כרם:

בא"י אסור ובסוריא מותר א"ר יודן אף זה ספיקן אסור בסוריא כו'. א"ר יודן עוד היא כקדמיתא. פי' דפליג אמתני' דבמתני' קתני שגבי כלאי הכרם מותר לראות כשהוא לוקט אלא שלא ילקוט ביד ופליג ר' יהודא וסבר שאף בכלאי הכרם אסור לראות כשהוא לוקט:

ה"ג בחדש שיצא מחו"ל. פי' מא"י אף רבנן מודו שאסור:

ולמה לא תנינן. פי' בהדי ערלה וכלאי הכרם:

הלכה למשה מסיני ואת אמדת הכין. פי' שמיקל כולי האי שספק מותר בסוריא. **ומשני בשעה שניתנה הלכה כן ניתנה**. פי' שלא יהא אסור אלא ודאי. אלא שבא"י גזרו אף על הספק:

הא בכלאי זרעים מותר. פירש אפי' מדרבנן:

הא בכלאי זרעים אסור. פי' מדאורייתא:

אמרינה בשם ר' יוחנן. פי' שכלאי זרעים אסור מדאורייתא:

וקיימנוה. פי' מהאי קרא את חוקותי תשמרו וגו':

ה"ג ובגד כלאים שעטנז לא יעלה עלך:

קומי דשמואל וקנסיה. פי' שהוא סבר שאף לכתחילה מותר:

ה"ג אין עושין עם הגוי בכלאים. פי' אפי' עם הגוי אסור:

מפני שהוא ממעט בעבירה. ת' תני מיותר:

ה"ג אין עושין עם הגוי בכלאים בין בכלאי הכרם כו' כצ"ל:

שמואל פתר מתני' אין עושין עם הגוי בכלאים. פי' דהיינו בא"י ולכך אפי' לשמואל אסור בין בכלאי הכרם ובין בכלאי זרעים:

ר' יוחנן פתר כו'. כשם שכלאים בארץ כן כלאים בחו"ל:

הא בכלאי הכרם הא בכלאי זרעים. פי' הא דקתני אבל עיירות המובלעות כו' עושין. היינו בכלאי הכרם. אבל בכלאי זרעים ודאי אסור דהא אסור אף בחו"ל מדאורייתא. והא דקתני כשם שכלאים בארץ כך כלאים בח"ל היינו כלאי זרעים שאסור מדאורייתא:

סליק מסכת ערלה